

המציפה

עתו שבועי

כבר עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית רמת המצפה:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

באשכנז:
לשנה 8 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על המצפה כלי ההוספה הספרותית אין להתים.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השמח

ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון שני כתרין.

גליון בודד 12 הלר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי גם שם מקומו הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה

„HAMICPE“

ul. Sw. Sebastyana 32. Kraków.

(בתיאון לארץ להתייחס: Oesterreich)

Kraków, 10 Stycznia 1908.

גליון ב.

הראקא, ז' שבט פ' בא תרס"ח.

מאניא שוואנער
מאורשים בחדש מבת תרס"ח
פייבייל קארמין
בראדי סקאלא.

פתרון שאלת הלאומים באוסטריא.

לכל ממלכה ישנם ענינים ושאלות שונים ומסובכים, אולם אף באחת מהן אין שאלה כל-כך מסובכה ומסוכסכת כמו בממלכת אוסטריא. ממלכה זו היא האחת בכל ממלכות אירופה, שבתוכה חיים לאומים רבים ושונים ואין אחד מהם יכול למשול בכפה על כל חבריו כמו ברוסיה ובטורקיה. ובכל זאת הכלל הפוליטי הנושן והידוע: כל הגדול מהכרו בולע אורו. עלה פה למרום פסגתו, כי בכל מדינה ומדינה במלכות זו ישנו לאום אחד העולה על חבריו במנין או בתרבות. כך למשל בכיהם ובמורביא מציקים, בשבנוים, למשכים, במדינות הדרום-האשכנזים, לסלובנים ולאיטלים, בגליציה — הפולנים לדותנים וליהודים. כל הסכסוכים הללו לא ענינו עד הזמן הזה את הממשלה כלל, אדרבה החזיקה עוד בידי הלאומים החזקים וסיעה להם להציק יחד את החלשים. כשבת בדני על כסא נשיא-המינסטרוים, השינו הסלכים את כהם האדיר באוסטריא, שהשתמשו בו למובתם והצרו ללאומים האחרים. כאשר בא הקין לממשלת בדני נטלו האשכנזים את המושכות בידיהם, המו את שאר לאומי אוסטריא אל כל אשר חפצו והתחילו להעיק וללחץ.

פיליטון.

מאיגרא רמא לברא עמיקתא.

ישנם אנשים, הקונים להם פרסום בעירום לא בחכמתם ולא במעשיהם הטיבים, כי-אם בכריזותיהם. זהו מין מושג, שקשה לבטא אותו בעברית כל צרכו. בלתי-גונית יקראו לו "וואַילער יונג". הוואַילער יונג הוא מין בריאה לעצמו, שאי אפשר להגדירו בדאוי. אינו צריך להיות חכם לא במילי דעלמא ולא במילי דשמיא, אלא "וואַילער יונג". ועל כן קשה למצוא בעברית את המלה הנאותה לזה. באין ברירה הנני מתרגם בריונא. והריני מוסר מודעה לכם רביתו, שזהו ה"וואַילער יונג" הירוע לכם כ"ב.

חנניה שלאק, שהנני חפץ למסור לכם את פרצופו, היה בריונא. כל יושבי טפשוון מקטן ועד גדול ידעו אותו ונס הוא ידע את כל הטפשוונים בלי יוצא ויהגאה על טפשוונהו, כלומר על היותו יליד טפשוון. בכלל מהגאים כל הטפשוונים על זה. כשהנך מדבר עם טפשוני יבליט לך מיד: דע לך, כי אינני יר פה, יליד טפשוני אני. טפשוני מדודי דורות. ודרך אנכי יגלגל לפניך את כל סדר יחוסו, כי אני אביו

כי גם הלאומים הקטנים והמדוכאים הקיצו משנתם והחלו לדרוש את זכויותיהם. בתחלה דרשו בצניעות ובקיל נמוך וכשראו, כי אין שומע להם, התפרצו מתוך מהניהם ואמרו להשתחרר בהוקה היר, לפרוק מעליהם את עול הלאומים משעבדיהם בעזרת אגרופיהם. הפגנה על הפגנה נעשתה, ובראותם, כי גם זה ללא הועיל הוא, סימון במכות ולקויים. המהלומות באוניברסיטת לוב הן תוצאות מפוליטיקה כזו. הטשכים ערכו אבכתרוקציות בלי-הרף כפרלמנט והפריעו את עבודתו. או ראתה הממשלה את הממלכה כסכנה ובדעתה עד היכן עלולה ערכוביא כזו להגיע, החליטה להנהיג את זכות-הבחירות השוות, בדמותה, כי על ידן יוכלו כל הלאומים לבחור ציריהם לפרלמנט והלוקת הכחות תהיה באופן ישר וכל עם מצוק ומעמד נרכא יוכלו לתאר לפני הפרלמנט המרכיב את הנגעים והמכאובים המעיקים להם, וינישו את תלונותם לפני הממשלה, למען תדע כמה להועיל להם, כדי שישתחררו מעקת לוחציהם.

ועתה כל הלאומים שלחו את ציריהם לבית-הנבחרים, הכתות הקטנות של הלאומים נתרבו, אחדים כמספר הגון והללו במנין מצומצם והתלונות נתנברו. הקולות והטענות נגד הממשלה אינם פוסקים ומפני שהיא איננה מטה און קשבת להם הוכרה המתאוננים לעבור אל האפוזיציה, שהם משתמשים בה אפילו כנגד הצעה, שאינה מוזיקה כלל ללאומיהם ובכל זאת לא התחילה הממשלה לעשות איזה שנוי בסדר מדינותיה המקולקל, כי היה לה עד

את העם הטשכי בכיהם יבמורביא. המצב הזה לא נשתנה עד היום. כל אומה, העולה לגדולה פוליטית, רשאית לעשות ללאומים האחרים ברצונה ולרמסם ברגליה, מבלי שתמהה בם הממשלה. כאשר הוכרה המניסטר קרבר להציג את רגליו על אדמת גליציה, כדי לבדוק את היהם והמשמר במדינה זו, נתמלאו הפולנים חמה עליו ומאו לא נהו ולא שקטו עד שהפילוהו מעל כסאו. היתכן? איש זר יבוא לתור את ארצם, כדי לבדוק את התנהגותם בארצם עם יושבי הארץ? מי זה יעז לאמר להם: רב לכם למוין את אשר האומות האחרות? מי זה יתן לאמור, שלא ישר הוא לרכך עמים אחרים ולהכנות מהרבנם, יען קטנים הם מעט כמספר מהם? ידוע הפולנים, שהיה לו לבידנסון הסופר הנורוני בשביל זה, שהעזו לכתוב מאמרים אחדים נגד הפולנים וכנס כשם מציקים, בהראותו על העול הנעשה לעם הרוחני, אעפ"י שמותו גם להם להיות בשלום על אדמתם, שהם עוכרים אותה כזעת-אפם ולהיות אנשים חפשים ולא עבדים ל"אצילי-הפולנים. כמה גרוי עצבים וכעס נרמו לו לסינקוביטש המשורר הפולני המאמרים הנ"ל. לולא היה "החצוף" הזה בירנסון, הסופר הפימן הגדול בעולם, כי עתה שפך עליו את חצי-כעסו והיה מוסף לעמו המושל כח ואמין-רוח להמשיך את מעשיהם ולכלי להדול מהם לעולם.

הממשלה ידעה והיתה בקיאה בכל הנעשה מסביב ולא רצתה כביז לשים את לבה לענינים כאלה. אולם סוף סוף הוכרחה, לפקוה את עיניה,

הוא העוסק כי אם אשתו הסובבת בעיר והיא בא כפעם בפעם אליה, לחטוף אנורות אחרות לקנות ציגרה ארוכה ורבע מי-דבש. אז ילך לו אל מויגתה, ישב בהרחת הרעה, ישחק בקלפים או בדומינה. בצרות עין הוא מביט על הזדים הבאים לטפשוון ומכססים להם בכשרונם מעמד יפה בחיים. הוא רואה בור דוחק רגלו ומקפה פרנסתו, "הכל ביד הזר", יתאונן תמיד. בשהוא שומע איזה מעשה רע, יקרא מיד: בודאי איננו טפשוני! טפשוני איננו מובשר לזה כלל.

הטפשוונים אינם מטבעם בריונים, כלומר וואַילע יונגים ולכן כאשר קרה בטפשוון בריונא, דוקא יליד טפשוון, היה לפלא בעיני כל והבל ידעו אותו.

אבי חנניה הוא איש אמיד, יהודי יפה, חסיד ומכובד ולדאבוני הגדול לא עלה לו בנו יפה. הוא היה בריונא. כשלמד בחרר יראו כל חבריו מפניו וישיתו לו בחלקות, כי הרגישו כפעם בפעם את ידו הקשה. הוא היה גברן וחוק כובל התלמידים. ואין קץ לעניינים, אשר סכל המלמד ממנו. יש אשר משה את ספסל מושבו בזפת ובשיש לא יכול עיר לקום. פעם אחת התנמנם הרבי על השלחן וידבק את זקנו אל השלחן בחמר חותם. המלמד ידע, כי יד חנניה בכל אלה, אבל ירא מפניו, כי עז-פנים הוא ואיננו נושא פנים לכל איש. כי לא למד בחרר מאימה וידע ברחק להתפלל מתוך הסדור, זה הלאמובן מעצמו.

היה נכאי בכיה הכנסת הישן ואבי חוהנו היה ראש חברה קדישא.

ואלה ספניו של הטפשוני. הוא איהב יותר מכל דבר שבעולם את עצמו. איננו בטבע אדם רע. הטפשוני בעצמו אומר, כי לב טוב ונפש נדיבה כמפשוני אין בכל העולם ואין לו להקב"ה בעולמו אלא טפשוון בלבד. הוא אומר, כי לכל הדברים הרעים, שמצטינים בהם ביחוד בני הארץ הזאת, אין הטפשוני עלול בלל. קצת אמה יש בזה. אין הטפשוני עלול להרע כ"כ לאחרים, אבל גם לא להטיב הרבה. באהבתו הנפרזה לעצמו קשה לו להטיב לאחרים. הוא איש האוהב רוחה, איננו ממהר לעולם, בלבתו כי-אם הולך עקב בצד אגודל כמהינות גדולה ובנאות בעל ביתיה, ואינו רוצה לצער א"ע אף בחוט השערה, המישקה היותר אהוב לו הוא בום מי-דבש חזקים והמאכל היותר חביב לו הוא צפיתיה-גבינה. יש מן הטפשוונים החישובים באמת, שאין האדם נכרא אלא לשהות מי-דבש ולאכל צפיתיה-גבינה. הוא אומר, כי מי-דבש וצפיתיה של גבינה כמו שיש בטפשוון אין בכל העולם. מטבעו הוא ג"ב לקבל משרות של כבוד הרבה. הנך מוצא לפעמים טפשוני אחר עמוס בגבאות של עשירי חבורה, מבלי אשר ידע מה שנעשה אף באחת מהן. לפרנסתו הוא מבקש לו עפ"י רוב עסקים, "של רוח", כי לעבור איננו אוהב. קצת עצל הוא בטבע. ועפ"י רוב אין

ענינים מדינים

הנוצרים-סוציאליים והנצרות. הנוצרים-סוציאליים, ששיטתם היא עזרת האזרחים הכינונים והאכרים, אומרת לחיךק ע"י הפרלמנט חוק חדש, "למכות האכרים". היא דורשת בהצעתה, להנהיג כשביל בני האכרים חובה למוד כביה"ם רק לשבע שנים, תחת שכני הערים ירמרו ח' שנים. ותחת זה ילמדו ביום א' מלאכת עבודת הארמה. הכלית ההקון היא להקל לבעלי קרקעות להשיג עכדים ומשרתים צעירים, כי הם סובלים מהסור בפועלים ועכרים. הם מתפארים בנצירותם. ועד עתה ידענו, כי אהבת האדם והחסד, שהם עקרי הדת הנצרית, נהפכו להם לשנאת האדם ועריצות. ובחוק החדש הזה ירחיקו עוד ללכת כשישה הזאת: יעבירו גם קמנים כפרך ויחללו את היום הראשון. כזה יכלימו עוד יותר את בונתם הרעה כהחמירם בשבתות יום א'. החומרות הן רק כשביל יהורים, אבל לעצמם יתירו להעביר את המורים והתלמידים גם ביום א'.

נסיון חדש בקרואציה. בסכסוך אונגארין ושכנתה קרואציה נסתה ממשלת אונגארין נסיון חדש. שלחה את הנציב ר"ר פ' רקורצאי ומנתה בהסכמת הקיסר את הכאדון ראון לנציב (כאנום). בהיותו יליר קרואציה וכתתה לו רשות לפים את הקרואצים בכל האפשר, היא מקוה, כי תשכך חמתם ויעשו שלום עם אונגארין. יודעי המצב אינם רואים בזה הועלת רבה. כי התנועה הלאומית בקרואציה התעוררה בגלל תאות הכבוש והכנעה העמים של המדיארים ולא החרול כפיוסים קמנים. רוב העם הקרואצאי הוא נגד ממשלת אונגארין ושיטתה, והשיטה הזאת בליעת העמים, לא פסקה עוד באונגארין.

המצב ברוסיה. למרות הריאקציה עושה הזמן את שלו, אף שאנשי רוסיה האמתים רוצים להראות, כי הם-ואפסס עוד. משפט סמסל גבור פורט-ארמור וחכריו הגנרלים, שנשפטו משפט בוגדים, מוכרי כבוד ארצם ועמם ככצע כספ, הטאה לכל העולם את צדך התקונים בכל הממלכה. קס"ו הפוטמים מהדומא הראשונה נשפטו כהור מוררים, וען התקבצו כפינלנד אחרי בטול הדומא ותתמו על כרוז, לחרול משלם מס ולתת אנשים לצבא. ביה"ד חרץ עליהם ענש קל לפי הערך, ג' חרשים מאסר וכפי הנשמע יחוננס הקיסר ולא ישאו עונם. סקאלון נסע לפמרכורג כדבר מתן שלטון עצמם לפולנים. הסתרות, "אנשי רוסיה האמתים" התפוצצה, המתונים נפרדו מהם ויסדו הסתרות אחרת מונרחית, אבל לא נסוגה אחור כ"כ. מועצות כפרים דורשה, לאמור על הכמרים להשתתף בהנועת הרוסים

בי אין שומע להם. הטה התחילו כבר לשים את בטהונם ככע עצמם, כי רק באופן זה תכרח הממשלה להתרצות לבקשתם. אוהזים הם את כללו של הנבור טרם ברבולה, שהסופר והמשורר פרנצוס תארו כצבעים וגונים כל-כך יפים. "אם גם כותבי הקיסר אינם שומרים על הצדק והיושר, אז אין כל בררה רק להשימים סן העולם ולהוציא את אחוזת עדתנו כחוק-יד, אומר הרוטני הפשוט. הרינו רואים אפוא, כי המצב משתנה מעט, הממשלה מוכרחה כהכרה מוחלט לכדר את הסכסוכים בין אומה ולשון. קורנס הזמן מכה על ראשה ולא יפסוק מהלום עד שכאמת יעשה דבר-מה כשבילם.

והתחלה כבר נעשתה ע"פ האופן האחד, שאפשר לפתור על פיו את שאלת הלאומים באוסטריא, הוא אוטונוסיה של כל לאום. אם תרצה ממלכת אוסטריא להתקים, אין לה כל דרך אהרת רק להחליף את האוטונומיה של המדינות באוטונומיה של הלאומים. כל עם ינהל בעצמו את עניניו ולא ישלטו בהם ידי זרים. האשכנזים בכל המדינות יתחברו כמרכו אחד כמועצה לאומית ובתי פקידות לאומיות ובתי ספר לאומיים. וכן המשכים, הפולנים, הרוטנים וכו'. ההתחלה הצליחה מאד. כמורכיא יבחרו האשכנזים לעצמם והמשכים לעצמם בלי הלוקת מחוזות נאוגרפיות. כביהם נוסדה כבר מועצת החנוך לאשכנזים כפני עצמם ולמשכים כפ"ע וכן מועצת הקולטורה. ומעט מעט תרחיב הממשלה את השיטה הזאת בכל הארצות והמקצועות עד שנבוא בסוף לאוטונומיה לאומית גמורה.

מה טוב הוא, שיש לנו עתה קלוב יהודי כפרלמנט! מה עשינו למשל, אם נתהוו אופנים ותנאים כאלה לפני שנים אחרות? הממשלה היתה עושה את השכונה שלא על דעתנו. לולא היה לנו עתה קלוב יהודי, כי עתה היתה הממשלה מפשרה בין הפולנים והרוטנים, מכלי לשאל את פינו, אם רוקך גם אותנו איזה סרב, אם רוצים גם אנו איזה שנוי לטובתנו. האם על קולישר או על קורנדא יכולנו לסמוך? ומה את המשכים קורא קורנדא זרים ומתננד לכל פשר עמהם, אותנו עאכ"ב! אולם הקלוב היהודי לא ינות, עד השינוי למענו את השיוך לנו. וכדי שיוכל למלאות את רצוננו, עלינו למלאות את רצוננו, עלינו להיות נכונים תמיד לקריאתו, כי אם קמן הוא במספר, הרי עומדים תחתיו מאות אלפים איש, שחפצם חפצו, טובתם טובתו וכצורתם גם לו צר.

מ. א. טנגבלט.

עתר על מי לסמוך. רוב הדעות תמך תמיד בידה ברצותה להוציא איוז הצעה לצרכי הממלכה לפעולה, ובלי שום קושי הטתה את המפלגות, הוין מהסוציאל-דמוקרטית, העומדת תמיד בראש האפוזיציה, לחפצה.

אפס בימים האחרונים שנה המצב לגמרי. ברצות הממשלה לגמור את הפשר בינה ובין אונגארין, היתה לה עבודה קשה להשיג את דעות רוב הנבחרים להצעתה. ולפי שגם הנוצרים-סוציאליים סרכו לדבר, עשתה עסק אתם ומסרה להם שני כסאות מניסטרים כשביל התחיכם לקים את הפשר. עסק כזה עשתה גם עם האגריים, אולם המקח והממכר לא עלו יפה לה, כי סוף סוף מסר חלק גדול מהם את דעותיו נגד הפשר ורק בעמל-רב, יותר נכון ע"י מקרה, עלה בידה קיום הפשר. העסק לא הועיל לה אפוא רק להשפיל את כבודה בעיני אידתה. מה היתה הצעת מסריק אם לא מהאה עזה כנגד עסקיה, המפקירים גם את האוניברסיטאות? בשני השבועות האחרונים שמענו רק תלונות ישוב תלונות. הרוטנים התרעמו נגד קלקול סדרי-גליציה, המשכים טחו נגד כל הצעותיה, הקרואטים ושאר המפלגות מהעמים הנמצאים בצרה וכיניהם הקלוב היהודי ע"י צירנו שטנה, כררו להריא, שלא יחנו אמון לממשלה. עליהם נוספו שנית הרוטנים באוכ-סמרוקציתם הידועה, שהביעו להגלי הפרעות, שנתחדשו שנית כאוניברסיטת לכוב, את כעסם לה ולמטטר בגליציה, למרות ההבטחות שקבלו מנשיא המנסטריים. עד כמה שיכולה התנהגות כזו להפריע את עבודת-הבית ולהשפיל את כבודו אין עוד מן הצדך להאמר, ברעוננו, כי גם הכרון בק נתעורר מתרדמתו והבטיח לסדר את הענינים המכילכלים בין הלאומים השונים. לראשונה הוא הושב להשלים בין האשכנזים והמשכים, כי שאלת-השפות באנגר אינה נותנת לו מנוחה. אם יעלה הדבר בידו אי-אפשר לשער, כי שניהם, כאשכנזים כמשכים, מתעקשים מאד ואין אחד מהם רוצה לותר על זכותו אף כמלוא נימא. אולי ככ"ז יצליח לפשר ביניהם, כי המתוך יהיה הכרון בק בעצמו, איש שכשכלו החר ומתינותו, שאין לה גבול וכתבונתו הפוליטית סדר את הסכסוך בין אוסטריא ואונגארין, שטניסטרים גאונים נכשלו בו ונפלו.

אין כל ספק, כי אחרי השלימו בין הראשונים יפנה את עיניו לגליציה, כי כל זמן שלא יסדרו עכ"פ מעט הסכסוכים בין הפולנים והרוטנים, אין לחשוב ע"ר עבודה כפרלמנט. הרוטנים עיפו כבר לבקש מאת הממשלה, שתשים לב לסדרי גליציה,

וישמע לחלוקתיהם בשמחה כמלאותו את גרונס כמדה נדושה, מטפחת אדומה היתה כרובה לצוארו, בין האגודל והאצבע החזיק שאיפה מבק ויקמט את מצחו בגדלות ויכמם כים-בם! שבת קדש!

יוסל! קרא לאיש זקן הנכנס, הלא היתה כום שבר! לדבר לזקנים בלשון אתה היה נקל לו מאד כמבע בריונותו. יוסל הסב אל השלחן וישת את כוסו ומיד התגלגלה שיחה חרשה המימה מאד כעניני חסידות וחנניה היה כמררגה עליונה.

פתאם נכנס פלמיאל הגלב אל המזינה. הוא היה שלש שנים כאמריקה וישב זה היום ולא ידע בלל את המהפכה, שעברה על חנניה כהרו מקדם. כשראה את חנניה יושב בראש השלחן נגש אליו מיד ויושב לו את ירו הגסה בקריאת, "שלום עליכם חנניה!"

חנניה נביר, נעץ את עיניו כהכרו מבלי דבר דבר וידו התנועה קצת שלא מדעתו.

כל המחזה עורר את פלמיאל לצחק במלא פיו. "חלירע ככשנך! קרא, ההיית ליהודי יפה? ומה תאמר מארישקא?"

חנניה הורד לפהע פתאום מכל מדרגותיו, נפל מאיגרא רמא לבידא עמיקתא.

שבת וואלאקאווסקי.

כעיר וחנניה החל לכקרו. הרבי יסר "מנין" בביתו וכאשר מעטו מכקרוי שמח על כל כא. ממנו שמע כפעם הראשונה את שמו מכתר כתאר רכי: "ישב נא ר' חנניה!" התאר הזה הרחיבו ויעל את ערכו כעני-עצמו ויחל להיות ממעריצי הרכי החדש. בערב שבת בלילה העמיד יין וישמח לשמוע הכרזה בקול: "ר' חנניה שלאק מעמיד שני בקבוקים!" ומאז שנה כאמת את דרכו. בנכרנותו ובכרניוהו השתמש למלי רחסידותא. שתה הרכה מי-דבש, ישב כמרחץ על האצטכא העליונה ויצו לבלן להרכות הכל כ"כ עד שנסו כל המתרחצים והוא נשאר יחירי על האצטכא, את המקוה הרתיח כ"כ עד שכל האחרים נכוו בו. כשבא רבי זר העירה היה הוא מן הנחקים הראשונים ובכח זרועותיו החקות עשה שמות מסכיב. גם למד את כל נמוסי החסידים. בשכה קשר מטפחת אדומה לצוארו לאוה כי איננו סומך על הרב אכ"ר כריני ערוב. ספר מעשיות חסידיות ויהי כשבת ככחינת מוחין רגדלון.

פעם אחת בערב שבת בלילה אחרי אשר יצא עם "יהודים מקומטים" אחדים מכית רבו, ששם הרבה הפעם לנדכ משקה ותתי דעתו כדוחה מאד וגם שמע תורות וספורי נפלאות רבים נכנס אל מזיגה חסידית, לשתות עוד כום שכר. הוא ישב כראש השלחן וחסידים עניים אחדים ממעריצי רבו מסכיבו

כשגדל קצת, החל שמו ככר להתפרסם. הוא היה השוחה היותר גדול כעיר. בשעת הפשרה שלנים והנהר היה מלא על כל גרותיו שחה ויעכר אותו מקצהו ועד קצהו.

כשהיתה איוז מהומה כחוקן, מלחמת כפים, היה חנניה המנצח, משסה את האחר ועוזר לשני. כשהיתה איוז אספה, היה הוא עומד על סף הפתח ומנצח, את זה הכנים ואת זה הוציא ומי שסרב הרגיש מיד את הנופת ירו.

חכריו היו פלמיאל הגלב, זכריה העגלון ועוד כריונים כאלה, שאהם התרוצץ כהוציה ויבלה את הימים כבתי המרוח, ששם הראה את גבורתו כשתיה כהתערכו על הריסר כוסות שכר וחצי השתין ביצים שלוקות. מלמלו כעיר, כי יש לו מגע ומשא עם "שעשני כרצונו" ודוקא אינה כת ברית.

על כל אלה היה אמנם מבוחה ככהמ"ר, אבל לא נרדף; אכיו חפה עליו כאמרו: עה, מעשי ילדות. עוד תראו כי יהיה חנניה שלי אכרך חסיד, כאשר אך יחבש את השטריימל לראשו. השומעים הסכימו לו. הן סוף סוף איננו ציוני, איננו משכיל, רק כריונא; אחר חתונתו, אם יבוא תחת ידים הגוונה יהפך לאיש אחר. הנבואה הזאת קמה.

כאשר נשא חנניה אשה החל להתנהג כנמוס קצת. ולזה עזר הרכה המקרה, כי התישב רכי חדש

האמתים. בקונגרס של הנסוגים אחר, שיהיה בקרוב, לא ישתתפו הימנים המתונים. כל אלה הם אותה, כי מעט מעט יהיה נעשה ברוסיא מה שלא יכלה מהפכה פתאומית לעשות.

ממלכה למכור. הממלכה הגדולה קונגא באפריקה התיכונה עומדת להמכר. הממלכה הזאת היא כידוע קנין לאפולד מלך בלגיא, הוא יסדה והוא מושל בה באות נפשו. וגם הקרקעות אשר בארץ הנן אחוזות המלך ולשוים אין חקר. כהיות המלך מטבעו עדין ועקשן לא יכלה ארץ בלגיא לההפשר עם המלך בדבר קונגא ואין לבלגיא כל חלק ונחלה בקונגא. עתה, לעת זקנת המלך, הוא רוצה למכור את ממלכתו באפריקה לבלגיא, אבל בתנאים רעים. שדות המלך ישארו אחיזות בניו הקטנים, שילדה לו פילגשו, זה פועל עני, ועל בלגיא לשלם להם מס שנתי. לשלש בנותיו מאשתו המהה אינו נותן כל חלק ונחלה בהונו העצום. להנאים האלה אין בלגיא רוצה להסכים וסכסוך גדול שולט בין המלך ובין עמו. לסכסוך הזה נוספו עוד, שאין המלך רוצה לשבת בבלגיא, הוא רר עם פילגשו כמצודה אצל פאריו ובאשר בא אליו ראש המניסטריום דע מרוז, להגיד לו דרשות העם, קצף המלך כל כך עד שמת המניסטר מיד אחרי צאתו מבית המלך, כי התרגז ואיש חלש היה. כעם העם על המלך כמעט עובר כל גבול ואפשר שיעבירוהו ממלכותו וימליכו את בן אחיו, והמלך יוכל למכור את קונגא לצרפת או לאנגליא.

על המצפה.

אלה מי גדל?

זרם הזמן עושה נפלאות, מהפך מחשבה טובה לרעה ומחשבה רעה לטובה. הלחץ, שצורדינו לוחצים אוהנו בזמן הזה, הן בונתי להבחיר קיומנו ולהאכידנו, והלחץ הזה עור רק לחזק כח סבלנו, לעורר רוחנו ולהשיבנו לתחיה, לשוב להמנות כלאום בין הלאומים, השואף לשוב לארמתי ולחדש ימינו בקדם. בתי הספר של הברון הירש כנליציא ושל החכרות הגדולות בארצות המזרח נוסדו ככונה להוציא את בני ישראל מתוך הנהשו, כלומר מתוך כנסה ישראל, ולהעבירם לעמים אחרים, לאכרם בקרבם. המחשבה הרעה הזאת נהפכה לטובה. ע"פ רוב יוצאים מבתי-הספר האלה יהודים דכקים כעמם, כי כמעט אפסו המורים המתבוללים. וההמפכה הזאת הגנו רואים גם בתלמידי בה"ס התיכונים כנליציא המזרחית. השולח בנו לכי"ס כזה אמנם לא בלי מלחמה קשה עם נפשו עשה זאח. קשה לסתם איש יהודי לקרוע את בנו מתוך עמו ולחנכו על כרכי עם נכרי, אשר לפי שאפשר לשער מראש, ינכר שם לעמו ויאכר מקהל ישראל. אבל בסוף יגבר החפץ לראונו לאחרית הכן על החפץ לראונו לאחרית העם, היהודי אנואיסטי הוא יותר מכני עמים אחרים והוא מבטל אהבת ישראל ויראה ה' מפני אהבת בנו, כשערך, כי לבחורי החרדים אין תקוה טובה נשקפת. אך התלמידים מכה"ס התיכונים כנליציא המזרחית הם בניס נאמנים לעמם, לא הועילו החנופה והתקוה הטובה הנשקפת לצעירים מתבוללים, לא הועילו האיומים והענשים מצד המורים, לא הועילו השנאה והרדיפות מצד החכרים, בני ישראל שבו למקור מחצבתם. הסטורנטים האלה כוערים בהתלהבות של אהבת ישראל וקנינו, מוסרים הם נפשותם כשכיל עמם ושפתו העברית, הם פועלים, עושים ומעשים בשביל תקות ישראל ושאיתו הרכה יותר מכני החרדים בכתי המדרש. שפת עבר היא מחמר נפשם. כהתמדה, שאין דוגמתה הם לומדים עברית ומקדישים לה עתותיהם. הם מיסדים קורסים עברים, שולחים אנימטורים, מפיצים ספרים ועיתונים עברים וזה לא כבר התאספו לאספה עברית מכל גליציא והבל בעצמם בלי מנהל. וכל אשר הרכה הסכנה בדבר בן הגדל תשוקתם למשאת נפשם ואהבתם לאיריאלם, הצעירים האלה הנם אוצר ישראל ומעוון, ערובה נאמנה הם לקיום תקותנו. הם נחמתנו בענינו. כהם אנו רואים בעליל את כח החיים של העם העברי.

ההתעכבות במבחר שנותיהם בין זרים, קלישתם רוח זרה וידיעות זרות פעלו בהם את ההפך ממה היה אפשר לראות מראש. והשקרה ביגיע המח והתאמצות לעשות כל דבר בזמנו, שכי"ס תיכוני מרגיל בהן את בני הנעורים, עורר בכנינו הנאמנים האלה לשקוד על ספרותנו, לעמוד על המשמר מפני אויב ואורב, להאמץ בעבודת האומה ולשאוף לתקות ישראל. כהביטנו על בני ישראל אלה, השכים ארינו כלככ שלם לא נוכל ההאפק מלקרוא קריאה ציון כישעיה: „מי ילד לי את כל אלה ואני שכולה וגלמורה? אלה מי גדל?" ולהוריהם וימוריהם נקרא: „אתם חשבתם עלינו רעה — אלקים חשבה לטובה, להחיות עם רב.".

ממשרת אונגן והיהודים.

כריב ה"נאורים" והחרדים כאונגן התחילה הממשלה להתערב. המניסטר לרתות גראף אפוני קרא אליו את כאי-כח אלה ואלה ודבר על לב כ"ב החרדים, להתחבר אל הנאורים, כי היא מכיר רק דת אחת ליהודים ולא שתי דתות. הממשלה, הרוצה לסדר עתה את חקי הדתות, לא תוכל לסדר את עניני היהודים כטרם יתחברו יחד להסתדרות אחת. החרדים ממאנים לשמוע לעצה הזאת והם רוצים להתמיד בכל אופן כפרוד. והמניסטר ההעקש הפעם, ואומר, שאם לא יתצו ראשי המפלגות לחבר את שתי הכתות כרצון, או ישתמש בכח הממשלה ובעזרת הפרלמנט, לחברן בחוק-יד, בכח חוק חדש. הארתודקסים באו במבוכה. נשיאם ר' אכרהם פרנקל שוען אל המניסטר: אם להתחבר אנו צריכים, אז הרין נותן, שיתחברו הנאורים אלינו ולא אנחנו אליהם, כי הם אינם כלל יהודים בעינינו וכי זה יכריחנו לקבל מרותם, שהם ינהלי עניני דהנו? אך יד הארתודקסים על התחנות, כי לנאורים ישנם יותר מעשרים צירים כפרלמנט ובכית האצילים ויד ושם להם גם כממשלה, ולארתודקסים אין כל, בלתי אל ההשתדלות והתחנות עיניהם. ומתיראים אנו, שלא הועיל להם שום השתדלות. — אנחנו, כלומר היהודים מחוץ לארץ, חפצנו המיד לראות את יהודי אונגן מתחברים לאגודה אחת, כי גם אנחנו איננו מכירים שתי יהדות, כי-אם אחת וכיחוד בעת הזאת, שהשנאה לעמנו הולכת ומתגכרת כ"אונגן ולנו דרושה עתה אחדות. אך ליד חוקה, לכפיה, נהגנו גם אנו. לחבר את הארתודקסים עם הנאורים כאונם, למען הקרוב החיש את מעשה ההתכולות — כי זוהי כונה הממשלה — דומה כמעט לגזירת שמד. המתבוללים עוורים כזה על יד הממשלה ומתנכלים למשוך אליהם את הארתודקסים עצמם, בלי הסכמת ראשי הסתדרותם וגם הם באים כמענת האנטישמיות וצרך האחדות לתכלית הננה. אבל כצדק יענו החרדים: מדוע לא הגינו על עמכם כפרלמנט, ששם יש לכם יותר מעשרים צירים? מדוע תתכרו שם לנו יעתה כאהם לעורנו? אין זאת כי-אם תרמית. למשול בני אהם רוצים, למען בטל את היהדות, מחשבתכם לא תקום ולא תהיה. אך כל זמן שנשאו ונתנו הנאורים בעצמם עם הקהלות החרדות, היתה תקוה, שיבאו לידי פשר, שיעשו תקנות נאותות, שלא ישלחו הנאורים כחרדים. אבל אחרי שהממשלה מתעכבה בדבר, ואין ספק, שהנאורים עוררוהו לזה, לא ניכל עוד ליעץ את החרדים לשלום. יעמדו נא על נפשם ויתבעו זכותם. אבל אל יכאו בתואנה, כי נאמנים הם לממשלה ולא יחפצו לריב עמה בקנגרם כללי, כי אם כגלוי יאמרו את האמת: יהודים אנחנו וכן נהמיד ולא נתן יד לפושעים, לקרב את ההתכולות ולהאכיד לישראל שארית.

נבלה!

כשעה שהתלקחה מלחמת הבחירות כרביב היהודים והמפלגות התחרו בהכחשת הרי-זהב לאחינו יושבי גליציא, היו הסוציאליים ממפלגת הפ. פ. ס. בעלי הכחשה היותר גדולים. מלבד הישועות והנחמיות, שיבאו לארץ כלה, כי כדרוך דיאמנד וליכרמן על סף בית הנכחרים יפתחו גבולות רוסיא ורוגיניא לרוחה,

המסים הבלתי ישרים יבטלו, מחיר הכשר ירד, צוקר כרחובות יתגולל וגליציא תהפך לנגן הערן התחתון ומלבד כל הישועות הללו יצאו שם למלחמה בעד זכיות היהודים הגבולות והסוציאלי-דימוקרטים בכחיותיהם המשתפים לא יתנו להמפלגות הריאקציוניות לחוקק חקים מעיקים ומזיקים לאינטרס עמנו החמרים והרוחנים. וכאותה שעה, כ"שחכריו" הנאמנים של ה"ר דיאמנד, המקבלים את תמיכותיו כחפץ לב, שלחוהו לרחוב היהודים הבורגונים, לקבל מנדט והוא היה מוכרח להתחרות גם עם המפלגה הלאומית, שצרכי ישראל עמדו אצלה על המדרגה הראשונה, יצא כפרוגרמה שלמה ע"ד הכנית עבודתו להמכת מצב אחינו. כנאומיו האחרונים, שנאם כאספות הבחירה כלכוכ ושהיו פולמיקה צינית וגסה ומלאת שקרים עם המפלגה הלאומית, אמר, שככל בחותיו ילחם כנגד חק שביתה היום הראשון, כי כתיור סוציאלי-דימוקרטי אמתי, המפקיד את חייו בעד החרות הכללית וחפש הרעות, יכונן את כל בלי הותחו נגד החוק הזה, המכריח אנשים לשבות דוקא כיום זה ולא אחר. הוא אמנם אינו יוצא — הוסיף דיאמנד כנאומו, שנדרס או כסמרטוט, שיצא אז לאור — מתוך השקפה דתית או לאומית — רחמנא יצילו מהשקפה כזו! — אבל מכיון שעם היהודים רוצה לשמור את מנהגיו והרגלי חייו המרדיציניים ולשבות כיום השביעי, אין לממשלה דשות לכפות עליהם הר כניגות כקביעות היום הראשון ליום שביתה כללית, כי זהו הכרח אינקביזיציוני, שפל, נכלי. אמנם אנחנו ידענו אז את הערך האמתי של הפרזיוולוגיה הנפוחה הזו, ידענו זה מכבר את הדיאמנטים השכעיים המתנים אהבים עם שוערי-החצרות והאנטישמים הפולנים והנכונים למסור להם את כל העם העברי לרמיסת רגלים ורציצה-גלגלות, ידענו גם את פרינציפיהם הסוציאלי-דימוקרטיים ואת לבם הרחב כפתחו של אולם גם לצרות ההומנטטיים ויסוריהם וצר כחודו של מחט לענויי עמנו הנוראים, ידענו אמנם שאלו הם כוגרים ופושעים, שכבר נפסקו כל הנימין שבינינו וכינס ורק הרדיפה אחרי המנרטים הביאהם לעת קצרה למחננו וידענו כבר אז, שלמדות הכמחותיהם המצלצלות לא ינקפו אף כאצבע לטובתנו ולא יעמדו לימיננו. אבל גם עלה לא עלתה על דעתנו, כי אלו שגולו כחמם ודמנוניה את המנרטים והיו לכאי-כחנו בכית הנכחרים, אלו המתפארים ומתנפחים כדימוקרטיותם ושלקחו את החפש להם למונופול, אותם הארונים יהיו בל כך פחותי ערך מוסרי ונכלים, עד כדי להשתמש כמנרטים, שקבלו מאת היהודים רצוצי המשפם וכרכאי החיים, לרוצצם ולרכאם עוד יותר, לחתור חתירה תחת מצבם האקונומי, לרמוס כרגג גאוה על ראשם, לגזול מידם את פת לחמם החרכה ולהגדיל את צעקתם העולה כבר השמימה מכבר החיים המרים ומשאם. ואת אשר לא עתה על דעתנו ולא פללנו — את זה עשה מר דיאמנד. ציר הקהלה העברית כלכוכ הציע בכית הנכחרים, לחוק את חוק השביתה כיום א', שיהיה חל גם על הרובלים-החוזרים, על הסוחרים הקטנים, על הסרטורים ועוד. דיאמנד, שהכמיח לפני בני אדם, להלחם נגד החוק הכרכרי הזה, המהגנר לפרינציפי החפש, אותו דיאמנד עומד ודורש לגזול את קיומן של אלפי משפחות יהודיות, למרר את חייהם עוד יותר, ללחצם ולהעיק להם עד כדי יציאת-נשמה. ומיכמחני שאותו דיאמנד וסיעתו, שכלכם ככה כבר הזיק האחרון של ישר ורגש אנושי, אותם האנשים, שנפלו מפלה מוסרית כל כך חזקה עד שפורעים הם את החקים היותר אלמנטריים ואהרי שהם מרמים ומנונים וגזולים מנרטים, הם נלחמים נגד אותו הצבור ויורקים כפנוי יריקה-כוו מגונה ואינם חושבים כלל לחובה למלאות את הכמחותיהם הפומכיות, מיכמחני שאותם האנשים אחרי שש שנות עבודתם הפוליטית "למכות ישראל" ואחרי שיוכו להתגשמות הצעותיהם ויציאתן אל הפועל, יעמדו עוד הפעם על כימת המדכרים כשעה מלחמת הבחירות וכמצח נחושה של זונה, יבינו שנית כפרוגרמה להגנה על ה"יהודים האמללים" ושוב יכמחיו הכמחות והרי זהכ... צבי שרפ שטן.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. בישיבה הראשונה אחרי הבחירה החדשה, ביום א' ש"ז, נבחר הפרייורדים החדש. נבחר שנית לנשיא ד"ר שמואל מילעס בכ"א דעות, ז' מסרו פתקאות ריקות. הפרנס החדש מר ה' היימאן דרש בשם האופוויציא, לבחור את הסגן הראשון מהם. מר בלנק שטיין קרא בשם את הפרנס הזקן הנכבד מר יהודה בירנבאום. ד"ר פישלר ענה, כי חבר קמין כזה של מהנגדים לא יוכל לדרוש עוד הקמת סגן, מהוכח. נבחר שנית ד"ר רפאל לנדא ב"ט דעות. הפרנס החדש ד"ר אינגן לנדא דרש להשמיט את בחירת הסגן השני עד אחרי הבחירה מהקוריה הרביעית, למען יבחר הסגן הכ' מהאופוויציא. ד"ר דייכעס וד"ר ר' לנדא ענו, שמוכת הקהל דורשת, לבחור מיד את הסגן ולא לאחר זמן. ד"ר פישלר אמר, שגם אז לא יהיה הבחירה באופן אחר. ד"ר אינגן לנדא הזכיר, שאם לא תשמע המועצה בקול האופוויציא תוציא זו את הקונסקווינץ. רק שמונה דעות הסכימו להשמיט את הבחירה ועשרים התנגדו. נבחר שנית לסגן שני מר אברהם מרגלית. בכ"ב דעות ולמר בירנבאום לא היו רק ו' דעות. — נבחרו הועדים השונים. בבחירת הועד לקמח דפסח התפתח וכוונת נמרץ, שהשתתפו בו כל המתנגדים ובו נראה איך לא היו אלה מוכנים לעבודת הקהלה ואין להם שום מישג מעבודת הצבור. וגם לא גלו כל פרוגרמה סוציאליה פוליטיה, שהיו רגילים להתהלל בה כל כך ועתה הלא יהיה להם שעת הכשר, להציע איזה תקון בכלכלת העניים. לפני הבחירה העיר היוב"ר, כי אפשר שיהיה נחוץ לבטל את המינופל על קמח הפסח בשנה הזאת מפני היקרות. מר מרגלית אמר, כי בשנה הזאת יהיה מחיר שק קמח ס"ח כתר ואין נכון שהקהלה תתעסק בזה. על הועד הממונה על הקמח להציע החלטתו בזה בעוד ימים אחדים. — אולי ישית הועד עתה לב להצעה, שבאה ב"המצפה" גליון ט' בשנה שעברה, שהקהלה לא תסתפק בחלוקת מצות לעניים, כי אם גם המכור מצות בזול בשנת היוקר הזאת לבינונים, כמו שעושה הקהלה בפסח. הבינונים, כלומר העניים הנסתרים, לא יחפצו לפשוט יד לחם חסד, אבל אם ימכרו להם מצות בזול יהיה זה חסד גדול מאד. ראוי שתקציב הקהלה לתכלית זאת איזה סכום וגם יחידים בודאי ישתתפו בצדקה הגדולה הזאת.

קראקא. בערב יום א' ש"ז היה בבית הח' "חשמיניא" אספה גדולה, למחות נגד הבחירות במועצה הקהל. הד"ר בולווא האיר בדברים נכנסים אל הלב את ערך התנועה הלאומית והעודתה, למרות מעוט המשתתפים בה בפעל. מר שוסהיים מתח קו בקרת חדה על הבלתי הלויים. מר ש' לעזער הוביח בדברים קצרים את רוב מעשי מתי מעט הציונים בעיר ואי-המעשה של המפלגות הגדולות. גם הראה ע"פ רשימות נאמנות את העולה שנעשתה בבחירות. בסוף נאם ד"ר פלדבלום מנאם נמרץ נגד רופאי האליל של היהודים פה. התקבלה מחאה נמרצה נגד הבחירות ומכירת העם בעד ששה מנדטים.

לבוב. אחרי שעברו בשלשה חדשים מאז החליט ועד המדינה את דבר יסוד סמינר למורי דת יהודים ואחרי שרוב הקהלות הגדולות הבטיחו, כי יתמכו במוסד הזה, קמו עתה החרדים פה בכרוזים ובמחאה גלויה נגד המוסד. על החתום באה חברת "מחזיקי הדת", שזה עשרות בשנים שהלכה לעולמה ואינה במציאות. בעלי הכרוזים צועקים במליצות רגילות על הדועים הרעים הרוצים לחנך בני יהודים ללא תורה ולהרוס אה"כ את החרדים ולבטל תשב"ר מלמוד התורה. מתוך הכרוז נכר רפיון ושיוון נפש ואי-אפשרות להרוס את המוסד ורק לצאת ידי איזו חובה הרפיסו את הגליונות. מיד במכת ראשון יתמה הקורא וישאל: איה שמות הרבנים והרביים וביה"צ הקראקאי, שיצאו בקנאה גדולה כל כך להחרים את ביה"ס של ד"ר יונג? מדוע לא חפצו עתה חסידי קראקא לטרוח. לאים על כל הרבנים והנכדים לחתום על חרם? מדוע לא התערבו רבני אונגן גם במוסד הזה, להוציא אסר עליו? האמנם

כשר המוסד הזה בעיני הרבנים יען מטרתו לטמיעה ולהתבוללות? הלא בפירוש כתב רבם של החסידים בקראקא נגד מוסד הרב ד"ר יונג, כי משחתו בו יען הוא רוצה לשית פירוד בין פולנים בני דת משה ופולנים בני דת הנוצרי. מדוע פה שתקו כלם ורק ח' "מחזיקי הדת" המתה נצרכה לקום מקברה למחיה נגד הפושעים. אכן אין זאת רק באשר אמרת: להשתיק הילדים... במועצת הקהל יושב היהודי החרד ר' שמלקא רוקח. בודאי הביא נחמת החרדים איתו במבוכה. הבה נראה אם יוציא את הקונסקווינץ מזה לעזוב משרתו. הלא אין קמינור נעשה סניגור.

פב"ג
וויין. דכטה טפיסית היתה ביום א' שבוע זה במועצת הקהלה פה, אשר ממנו נובל ללמוד על השקפה פרנסי ישראל באחת הקהלות הגדולות בכל העולם. ככל השנה אין פה רק לכל הייתר שלש ישיבות גלויות בקהל. ובישיבה הזאת זכיתי להבנם בתור כ"כ "המצפה". מן המו"מ אוציא רק דבר אחד, המלמד על הרוח השיכון בבית "הקהלה הקדישה". היושכ"ד ד"ר שטרן הודיע, כי הועד מציע לעשות תקנה, להמיל על כל מציב מצבה למת בביה"ק היהודי, שיחרות עכ"פ שתי אותיות עבריות (פ"נ) עליה. וכוח נמרץ התפתח על זה. יועץ החצר רפפורט (נכד גדולי רבותינו בפולין) ההנגד בכל ענין לכופ איזה אדם לחרות אותיות עבריות על מצבות קרוביו, כי חרפה היא לחיים ולמתים. הד"ר ברויער התרגז עד מאד והזהיר את המועצה, שאם תחליט להכניס אותיות עבריות לביה"ק יקרא בתור פרנס הקהלה לעזרת ביה"ד שעל ההנהגה (פערואלטינגס-גערעכטסאהף) ולא יעף ולא ייגע עד שתבטל הרשות את החלטתה. ד"ר שפיצר הגיד, כי גם בגליציא יש ריב כזה בין פרנסי הקהלות. אלא ששם יריבו להכניס גם את השפה הפולנית ופה להכניס גם אותיות עבריות לביה"ק. גם ד"ר ברגר דבר דברים נכוחים למויבת ההצעה, אבל נשיא הקהלה ד"ר שטרן ההנגד לה וכן החלט ברוב גדול ע"פ הכרעתו. מעתה לא תראה ולא תמצא אות עברית על מצבות היהודים, הכל יחורו פני המתים מבושה. אין זה דורש באור.

א' ב' ו ו ר נ ר.

מכתב מרומניא.

"המצפה" כבר הביא את דבר פטירת הרב הזקן הה"ג טוביבשי בי אסי. בהיות בעיר ההיא הקהלה הגדולה בכל קהלות ארצנו ראויה היא לתאר בשעת הכשר את מצבה בעת הנבחית. כארבעים אלף יהודים יושבים בעיר ההיא. מספר אנשיה כתותיה, והדעות נפלגות ומ"ו מרחק רב. רבנים ומורי הוראה ישנם לרוב. אך כלם לא נקראו שמה ולא נתקבלו, כי אם באו מעצמם, לבקש להם טרף ויתפרנסו בדחק ממתנות יחידים ויברעו כמודים דרבנן לפני כל הדיות ונקלה וכל עבודתם להשיב כשר — טרפה, הכשירו — הגעילו, התפשרו. שממון ועזובה בכל עניני הצבור. העיר תרעש המיד מאספות ומיסוד חברות, אבל רק משרות כבוד התחלקנה, נשיאים ורוח וגשם אין והכל שבים לישון שנתם במנוחה. וכל זאת יען אין מנהל, אין הנהגה מרכזית, איש הישר בעיניו יעשה. שוחטים ביאסי בלי מספר, כל אשר התעצל לבקש קיומו בדרך מו"מ או במלאכה יפנה לשחיטות וילך ליאסי, ששם הכל שוחטין חוץ מת"ח ובעל נמוס, שאינו יכול לחנוף לגבאי ביהמ"ד. שוחטי בהמות יעמדו תחת השנחת בית מועצת העיר והשוחט אשר ייטב בעיני פקיד העיר יתמנה לזמן קצוב בפועל. ישנם ביאסי גם שוחטים ת"ח, אבל המה ישחטו רק בפרור העיר בעד היראים והחרדים ולא בבית המטבחים. החנוך כמו בכל ערי רומניא בשפל המצב. הקיצוניות שולטת בו. את בנותיהם ישלחו רבים אל בתי-הספר של המיסוין, אשר כל באיה לא ישובו ואת בניהם אל החרד, אשר הלמוד בו בלי סדר ובלי כשרון והנערים יוצאים ממנו בלי תורה ובלי חכמה. אמנם כבר קמו בתי ספר מתוקנים ליהודים, אבל אין רוח היהודים נוחה מהם וגרוועים

המה במדה ידועה מבתי ת"ת, כי שטן ילמדו עכ"פ מעט התורה בשפת הילד הטבעית ובכזה"ס ילמדו בשפה הרומנית אשר בה ינבלו אותנו. משם יצא הנער בער מכל דעת היהדות וישנא את עמו כתושבי הארץ. יהודי יאסי שקועים ביון העצלות והיאוש עד כי כל רגש אנושי עומס בקרבם ואף כל ינסו למכס עצה איך לגדור הפרצים. שיבת כבוד הקהלה הגדולה לקדמותה הלוי במנוי רב ראשי. על אנשי יאסי למנות רב, אשר רוח עזו בו, אשר יוכל לשקוד על צרכי כל הצבור והבל יהיו נשמעים לו.

הפרלמנט הרומני הן עתה בשאלה האגררית ולע"ע אין עוד כל ערך ממשי לכל הווכחים. כחות מירגדים יתנגחו בהתמרמות. רוח סוציאליסטר, לבער אחרי אגודות בעלי הקרקעות ובעלי ההון ולחלק את הקרקע בין עובדיה. ובעלי האחוזות יאסי: אספות. להגין על עצמם. ועלינו היהודים גם שתי המפלגות האלה יחשבו רעה, לקפח פרנסותינו, בהאשימן אותנו, כי ידנינו בהתקוממות האכזרים. שתיהן חורשית עלינו, לתקן תקנות נגד חוכרים יהודים. אך אלונגע הדבר רק אל עשרי היהודים לא דאגנו מאומה, אבל החקים מתכוננים גם נגד עניי עמנו, לגזול מידם כל ענף פרנסה. זאת אוכל להגיד מראש, כי בססיה הזאת יחתם גזר דיננו, להוסיף עלינו שבר על שבר.

המשבר הכלכלי בעולם הראה פעולתו בעצם תקפו גם על היהודים הנודדים פה, שעמדו הכן לצאת בעזרת החברות, הרפואה האחת, שנשארה לעניינינו בצוק העתים. אבל עתה פסקו החברות מהעביר את הגולים בהוצאותיהן. והגולים עומדים נואשים מכל תקוה. את כלי ביתם מכרו, את כל רכושם הדר אכלו ועתה נגררה דרכם.

יש"ר.

מכתב מארץ ישראל.

ירושלם. סוף סוף נמלאה תקות רבים בציון ובחול"ל. באה הבשורה, כי יצא מאמר המלך יר"ה, המאשר את בחירת הרה"ג מרן יעקב מאיר שלימ"א לרב יחכם באשי בעיר סאלוניק יע"א. כאשר פשטה השמועה בעיר קם רעש בכל העיר. איש את רעהו בשר את הבשורה. ורכים, שזכרו כמה מכשולים הניחו השנוררים לאשורו במלשינות והשתדלות, פקפקו בתחלה אם אמת בפי השמועה הזאת. ידוע שבחירת הרב הזה, שהיתה פה אחד בין בירושלים ובין כסאלוניק, במלה עקב המלשינות והרב השיג פקידה, שפסיל הוא למשרה רבנות בכל טורקיא. ע"כ לא האמין איש בשנוי הפתאומי, שנעשה פתאם ושונאי הרב עוד התלוצצו ולעגו לו; אולם כיום השבת הזה הגיעו להרה"ג ב' הלגרמות, האחד מקושטא מהדה"ג מיה"ר משה הלוי ראש הרבנים בעיר הממלכה וכהוב בו לאמר: "אבשר את כת"ר, כי משעם מלבנו הרחמן הסולטאן יר"ה נהאשר כת"ר לחכם באשי כסאלוניק, על כבודו לבוא קנסמנטינופלה להשבץ את השבועה הנהוגה. יודיעני נא את יום צאתך מירושלם". והתלגרם השנית הוא מסאלוניק, וחתום עליו ראש הקהל נעד בשם הנהגת הקהלה וכתוב בו: "בשם הרבנים הגדולים ובל העדה כלה נברך את כת"ר ברכת כס"מ לאשורו לראש עדהנו. בתקוה כי כלנו יחד נעבוד באמונה ובחריצות לממשלתנו הרוממה כחובה המוטלת עלינו". מלבד אלה באו עוד המון הלגרמות מנכבדי עיר הבירה ומסאלוניק, המברכים אותו למקרה המאשר הזה. — בזה נתאמתה איפוא השמועה של יום החמשי. אז נהרו אל בית הרה"ג מוהר"י מאיר אלפי מבכדיו ומעריציו לברכו. בכל יום השבת הזה באו המונים הלמידי חכמים, סוחרים, חכמים ומשכילים, משמנה ומסלתה של עיר קדשנו, להגיש לו את ברכתם ולהביע לפניו את רחשי לבנם ולשוש אתו מושוש. — והפנים הללו, אשר הרפתקאות רבות עליו עברו מאז הלך לעולמו החכם באשי הקדם הרה"ג ר' יעקב שאול אלישר ז"ל, הפנים הללו, אשר לא נפלו עליו באותם הימים הנוראים, אשר "הדבר" הגיע עד משבר, הפנים הללו נשארו באותו העוז הפשוט גם ביום

המאשר הזה. הנצחון הכביר והנמרץ הזה לא פעל עליו מאומה ולא שנה אותו שנוי כל שהוא. אותו התום והישר, אותו הצדק והענוה, אשר חזו בו מבקריו בימים שבוין הזמנים, בזמנים שבוין פרק לפרק, את הפנים האלה חזו מבקריו גם כיום השבת הזה. ובצדק יפארוהו יודעיו ומכיריו בכח הסבלנות, שהוא מצטין בו עד להפליא, אשריך סאלוניק, כי ידעת לבחור לך איש אשר כזה, אשריך עדה גדולה, כי שמת אלוף לראשך את האיש אשר עמרת הרבנות הולמתו והיודע ומכיר את האחריות הגדולה, אשר הושמה עליו כמשמרת רבנותו זו.

— אימרים, כי ממוני בולל גליציא פה ערכו כתב מלשינות אל הקונסול האוסטרי על אנשי חברה קדישא של הגביר ר' מנחם ר' אהרן, הגומלים חסד של אמת את אנשי כוללם. עפ"י רבני המוריע לי את הודיעה הזאת: בכהב האשמה הזה מתאוננים הממונים עליהם, כי לוקחים הם שכר הרבה בעד קבורת כל מה. הקונסול הזמין אחרים מהאנשים, אשר נקבו בשמותם ושמע את מענותיהם, אשר המה מוענים על הממונים. בשמעו חרה אפו מאד והתרעם על המעשים הנעשים כתוך אנשים החוסים בצל ממשלת אוסטריא ואת פיו לא ישאלו. כאשר ארע ידיעות יותר ברורות ומדויקות בנידון זה אמחר להודיע ב"המצפה".

— להגן על יושבי ירושלם מפני מהומה יוקר גם בערב חג הפסח, אם חלילה ימשך המצב הנכחי כמות שהוא ולשמרם מפני מפקיעי שערים — הזמני הרבנים מנהלי "ועד הכללי" בעיר קדשנו חטים במחיר ארבעים אלף פראנק, ומכר ימכרום אז במקח השוה.

שמואל אפרים טיקטין.

מקורב ומרחוק.

שונתה. אנית-תרגן גרונית נשקעה כים האטלנטי עם אנשיה, רק שבעה אנשים נשארו כסירה קטנים רעבים וצמאים. — משפט הרץ השני עורר תהוהו ככל העולם. כאשרמת השרים הרמים האמין גם הסיסי, כי הסיסי מכנס כקצף גדול, העדים והרופאים המומחים העידו על אשמתם בכי"ד והרדן יצא זכאי, ועתה כמשפט השני נהפך הכל, אותם העדים והמומחים העידו על זכותם והקטיגור לא האשימם על עדות שקר והרדן יצא חיב ודינו נגמר לדי חדשים מאסר. משפט כזה באשכנזי הוא פלא, הוא כמשפט ע"פ פמורה. — ככרלין נתפשו חכל מורדים רוסים בשעת מועצתם. — כפאריז שלחה יד בנפשה נערה יהודית, רחל לוריא, עד אשר מאנו המורדים למסור בידי "שליחות" חשובה, שיש בה סכנה רבה. — ספינה מארוקאית נשקעה בים עם חמשים אנשי צבא. — בצרפת נעשה חלוף מניסטרם כנגדל מיתת המניסטר למשפטים. — הסכסוכים בין יפן ואמריקה מתרכים כנגדל אסור כניסת יפנים לאמריקה. — המור בשכוע שעבר הגיעה למדרגה כלתי רגילה, אדם וכהמה רבה נקפאו מקור. — החוקר המכני הנרי פארמאן כפאריז תקן כנפים לאדם. שיוכל אדם לעוף בהן. כבר נסה לעוף במרחק קילומטר והצלחה. הוא עושה עתה מכונה אחרת, בעלת חמשה זוגות כנפים. שתהיה שלמה יותר. — כל אשכנזי רועשת עתה כנגדל שעורורה חדשה, שנעשתה כאלגנטיין כפרוסיא המזרחית. ההאופסטמן פון גאבן הרג באישון לילה את המאיור פון שאגנבעק, למען קחת את אשתו היפה, שישנאה את בעלה שניהם נתפשו. — המניסטר למסחר נעתר למעוררים על הרמת מחיר קרנות לשנה ונתן הנחה לאלה הקונים קרטה לכל השנה מארבע דירקציות עשרה פרוצנט, מחמש דירקציות כי פרוצנט וכן יורד המחיר הלאה. אבל סוהרי גליציא, המונים רק משלש הדירקציות של גליציא, ישלמו שלשים פרוצנט יותר מאשר עד כה, לאלה אין הנחה. — המלך החדש כשכבדן, נוסטכי, החליט שקא יעטרוהו כי אין כדאי להוציא הון רב על מנהג של הכל. — ממשלת איטליא כמלה את למוד הדת ככל כתי-הספר. כן תלך הכנסיה הלך ורל.

למועצת הקהלה נצחו היהודים הנאמנים את הכל הפושעים המתכבוללים, שמשלו עד כה בקהלה הגדולה ככל העולם. כווארשא יושבים כמאתים אלף יהודים, רובם יהודים נאמנים חרדים על דת ועליהם משלו עשרות כשנים עדת פולנים בני דת משה, שעמלו לכמל כל רוח יהודי כמסודי הקהלה ולהחיש את התכבוללות היהודים כעם הארץ. לא ראנו לצרכי ההקרה, כי אין דבר שנוא להם כיהדות. זכות הבחירה אין שם רק למי שמשלם מ"ו רובל מס הקהלה, ואחרי שרק העשירים יכלו לבחור, החזיקו הפושעים זמן רב כזה ברסן השלטון, כי ככל בחירה עזרו גם החסידים על ידם להבחר. אך כבחירה האחרונה התאמצו היהודים הלאומיים כעמל רב, להשיב את החסידים מהזיה ליהדות כדתם יד לפושעים. וכימים האחרונים הצליחו לעשות חוזה עמהם. ובשלישת ימי הבחירה הככו כל היהודים הנאמנים, ציונים, כעלי כתיים חרדים וחסידים שכנס אחר, להפיל את מכצר הפושעים ולהוציא מידם את הממשלה על הקהלה הגדולה והרבו הצליח. פרטי תוצאות הבחירה עוד לא נודעו, אך כפי הנראה היתה תכונת המתכבוללים שלמה, כי הסוכא פולסקיע, ארגן קנאי הפולנים ופושעי ישראל, כמזון בשכר רוח על אבדן מעוז הפולנים, שהיה להם כשלישת הקרל היוארשא. העתון היהודי "אונזער לעבען" מודיע, כי שלטון הקהל אומר להשתמש עתה כאמצעים, שאחזו כהם תקיפי הפולנים כגליציא, לפסול שמות נכחים. הפתקאות כשכיל דוד זינגמנד כיוחססי נפסלו, יען לא נכתב זמן. חסיד אחר, ששמו ישראל יאכצונסקי, נכחר והקהל פוסל את בחירתו לפי שכתעורתו הוא נקרא סרול. אם נצדף את נצחון היהודים הלאומים כווארשא אל נצחון אחינו הספרדים כאשור ההזיג רי יעקב מאיר לחכם באשי כסאלוניקי ע"י השולטן, נוכל להתפאר כהתקדמות רבה מאד בימים האלה. שמונד לפני כוחריו. בשכוע שעבר נתן צירנו הנאמן מר אדלף שמונד לכוחריו ככרודי דין והשכון מפעולותיו כפרלמנט. דפוטציות מכל המפלגות בעיר קכלו פניו כחצר מסח"כ וכרכוהו. כל אנשי העיר, מלכד הפושעים הגמורים, הקשיבו כדכריו כצמאון. כפעם הראשונה ראו ציר יהודי אמת, שישב כפרלמנט בתור כאיכח העם היהודי ולא בתור דקורציא, כהראות כי גם היהודים בני כהירה הם. שמונד פעל הרבה מלכד בעד כלל ישראל גם בעד הרבה יחידים, שסכלו מנקמת פקידים קנאים. שמונד השתדל כעדם והושיעם. גם כמרגופול דבר שמונד שוד. ככריגל התנפלו שני נוצרים על היהודי וואכוויש הממונה כפרופינציא והכוהו מכות מות, ואחרי גזרם ממנו שמונים כתרים ושעונו הפילוהו מעל שפת הנחר מנכה שלשים מתר המימה. כמטרה עבר הענגלון מהפרופינציא והוציא אותו מהנחר. השוודים נתפשו ועד כנדי האחר נמצאו רכבי דם וככ"ז הם מכחשים. מצב המוכה הוטב מעט.

נצחו. הסיסיים הכדושים בא"י נצחו כהשתמשם כפרוסקציא של אוכלי ישראל. הממשלה אשרה את בחירת כן הרה"ג רי"ל שרייבער לנשיא כולל גליציא, אע"פ שהוא כן חויל ועודנו דר כאונגרן וכנית הכסף מתנהג ע"י אחרים. היהודים החרדים באשכנז. ככרלין היתה אספת כל אגודות היהודים הארתודקסים כאשכנז, שהשתתפו כה צירי הארתודקסים מאשכנז הדרומית (תלמידי רש"י הירש) ומאשכנז הצפונית (תלמידי הילדסהיימר), צירי אגודת הרבנים החרדים וצירי אגודת המורים וגם צירי קהלות. כראש האספה ישב הרה"ג ד"ד כרייער מפפר"מ. החלמו כמה החלטות להזוק היהדות הארתודקסית ואחדות כל המחזיקים בתורה.

גונבי נפשות כרוסיא. כפטרבורג נשפטים עתה רוסים מתלמידי הכהן "עושה פלא" יוהאן מקרוגשטארט, שגנבו שני ילדים יהודים להמיר דתם. אם יצא משפטם לחובה יענשוש קשה. וכגליציא אין כתי הדיז מרדקקים כזה. שבת ליהודים. ממשכת אוסטריא כבוסניא נזרה גם שם זה עתה חוק שכיתת יום ראשון. כהיות שלישיית יושבי הארץ בעלי דת מחמד לא היה אפשר לעשות שכיתת יום'א' לחובה כללית על כל העם, ע"כ לא נזרה רק שכיתת יום אחד כשכוע, הנוצרים ישכתו כיום א', המחמדים כיום ו' והיהודים כיום ז'. זכות המחמדים תעמוד גם ליהודים. השואל יכול לשאול: מה נשתנו מעט

המחמדים כבוסניא, שמצאה הממשלה מוכן מאליו, שיש להוציאם מן הכלל. לכל ישכתו שתי שכתות, משתי מיליוני היהודים במלכות זאת, שלא מצאה הממשלה לנחון להוציאם מן הכלל? התשובה היא: השולטן. אמנם אין אוסטריא יראה מפני חיל השולטן. אבל ככ"ז אין להעזי פנים נגד עם שיש לו ממשלה כאיזה מקום ואנו כגלות ואין לשאת פנים לנו...

תכבד העבודה. ידוע שכרוסיא משלמים היהודים מסים מיוחדים לממשלה כבישר כשר ומנורות לשכת. המס הזה שייך לקהלות לצרכי יהודים. אך זה כמה, שכמטלו הקהלות כרוסיא (הוץ מפוקן) והממשלה גובה את המסים ולא תוציאם לצרכי הקהלות לכד, אלא גם לצרכי הערים ככלל. ממס הנרות תכלכל הממשלה בית ספר למורים בוויילנא, שאין ליהודים ככלל כל צדך בו. עתה מצא המניסטריום כהנוך, שמס הנרות של כל יהודי רוסיא איננו מספיק לכלכלת כיה"ס היא. ע"כ פנה אל המניס-טריום הפנימי כבקשה להוסיף על צרכי כיה"ס גם ממס הבישר הכשר, מעתה יגדל המס הזה.

כמר מליץ על היהודים. הכמר הרוסי הישר פעטרוכ הוציא מחכת להמליץ על היהודים כיוחד על השתתפותם כמלחמת השחרור. הוא כותב: תארו לכם תמונה כזאת: על אדם רוסי שוכב שוטר ועליו זשנדרם וכו'. מוכן טאקו שהמשא ככד על הרוסי ויתאמץ ככל כחו לפרוק משאו. ועתה תארו לכם כך: זשנדרם שוכב על השוטר, הוא על רוס, הוא על פיני, הוא על פולני, הוא על ארמני, הוא על גרוזי, הוא על מרמרי וכו' ולמטה מכלם שוכב יהודי. כח אנוש לא יוכל לסכול משא כזה והוא מכרח לעמל כשארית כחו לפרוק מעליו משאו, פן יחנק.

נגד מפקיעי שער הדיירות. מלחמה חרדים היהודים כנויורק בלוחציהם כעלי הכתים נמשכת והולכת. אינם רוצים לשלם שכר הדירה וכל כע"כ הגישו משפטם לכיה"ד. הריב עושה רושם גדול נעיר וככל הארץ, כי כתי הדין אינם יכולים להוציא רככות כתי אבות כפעם אחת החוצה ואין שוכר לו דירה חדשה. כראש ההסתדרות הנפלאה הזאת של הדירים כרבע היהודי כנויורק עומדה נערה יהודית צעירה, בעלת רוח אדיר וכח דבור עצום. היא סוככה כחוצות היהודים ומלהיכה את אחיה הרלים העשוקים, לעמוד כמרדם ולכלי התרצות לשלם שכר דירה עד שיורידו בעהיב את השכר ככ"ה פרוצנט. העושקים אינם כעלי הכתים עצמם. כי שם נהוג, שכעה"כ משכיר כתיז לאנשי-כינים ואלה רוצים לעשות עשר כפעם אחת וגוסלים מיד השוכרים כפלים. הדירים האלה, יותר ממאה אלף איש ואשה, נכונים למלחמה גלויה גם עם ארגני הממשלה ולהתכצר כרוכותיהם כמו כמכצר, אם תתרצה לבא לעזרת לוחציהם. דעת הקהל ככל אמריקה היא כצד "המורדים" ואי אפשר לממשלה ככא לעזרת העושקים. התנועה הזאת התפשטה ככר בערים אחרות. עניי היהודים כנויורק היו למופת לאחרים. לעשות כמעשיהם. העתונים יקראו לנערה היא העלמה היהודית מאדליאונש" והיהודים יקראו לה "רכורה השנית". כי כרוח פיה הקימה מאה אלף יהודים על רגליהם, לעמד על נפשם נגד לוחציהם והעירה תנועה רבה ככל הארץ.

צוואה יפה. אלמנת הכארוך אדולף רותשילד, כצרפת הניחה כי מיליון לצדקה. מהן כי מיליונים כועד הצדקה של קהלת היהודים כפאריז, מאתים אלף פרנס לבח"ס שכ היהודים כפאריז, סכומים גדולים לכתי חולים של יהודים ומוסדים אחרים, מלכד הסכומים, שהניחה לצדקה בלי ככדל דת.

רשעת רומניא. בעיר קטנה כרומניא סכחו שוטרים סוחר יהודי אחד אל בית הפוליציא והכוהו מכות אכזריות, יען היתה לראש השוטרים איזה סינא עליו כעסקיו הפרטים. יהודים מכודקסט רכו את ריכו והכיואו ועד של שופטים לחקור ולדרוש, אבל ללא הועיל, כי ראש השוטרים התרה ככל היהודים, שאם יעיוזו כהעיד נגדו יגרש את כלם כרומניא. אחד העיד את האמת וגרשהו. "הורים" כרומניא. צוריענו כרומניא רגילים להעדים כנזרם את כל הגזירות הרעות ים על "הזרים" ולא על היהודים, אבל הכל יורעים מי הם הזרים. הצודר סאווא סומאנעסקו, כעל נכסים רכים, פרץ נגד ודרש כפרלמנט רץ נגד היהודים ואמר, כי הם נרמו את

התקוממות האכרים. וציד האכרים דִּינָקָא שילערו כאר שם, מדוע אין סומאנעססו מזכיר "זרים", כי הוא מחזיק באחוזותיו נוגשים מורקים זרים מזוינים, הלוחצים את האכרים באכזריות, מענים את נשיהם, הורגים רבים מהם ואין עומד בפניהם. סומאנעססו גרם את התקוממות ולא היהודים.

שביחת יום א' באונגרון. ממשלת אונגרון עורכה עתה חומרות חדשות בשביחת יום א', אכל באנקטת שתכונן תזמין גם שני יהודים חרדים לחוות דעתם, אפשר שתכל מעט ליהודים את החוק.

סוף עושה פגרום. שרהגדוד הרוסי טיקאנובסקי, שערך את ההרג ביהודים בשדלץ, חלה מיד אחרי הפגרום, כי הנחם אכלהו ויגון תדיר דבא חייו. בסוף יצא מדעתו ודמה, כי הרוני היהודים מקיפים אותו ומציפים לו מצוות נפשו גדלה מיום ליום ועד ששלח יד בנפשו ע"י יריה. אבד לא מת, וכי אם נפצע בהגלו והפצע העלה דלקת עד שקצצו את רגלו. וגם זה לא חועיל, כל דמו הרעל ומת ביסורים קשים.

סגולה לקור. המלך היינריך הרביעי עבר פעם במרכבתו ביום קרח נורא עטוף באדרת של עור חמה עד למעלה מחטמו וראה בחוץ עני לבוש בגדי קיץ קלים עובר לו לאט, כאלו אינו מרגיש כל קור. המלך לא יכול להתאפק ועמד ושאל את העובר: ידירי, האיך מרגיש כל קור ואני עטוף כל כך וכל גופי נקפא מקור. העני שחק ואמר: הוד מלכות, יש לי סגולה טובה נגד הקור. אני לובש את כל הכנדים שיש לי, יעש נא גם המלך כן ויהט לו. המלך תמה על תשובת העני הפקח ומיד צית להלבישו היטב.

משרה הספרות והמדעים.

העמים העתיקים וישראל.

מאת מתתיהו מיוזיש.

(המשך).

מצד שכניהם של ישראל אין אנו מוצאים איזו שנאה מיוחדת להם. היו ביניהם קטניות, התנגשות, מלחמות רגילות בין עמים שכנים. ההבדל התרבותי לא היה כל זמן בית ראשון גדול ביניהם. מספר הרבנים בבבליהם היה מעט. ואם לא השחוק היה לך ישראל (ירמיה מ"ה כ"ו) אינורק מנאזה ורום לב פשוט (שם פסוק כ"ח). ישעיה מ"ז ו') ומראה רק, שהחברן המדיני של בני ישראל, עורר אצל צורדיהם המתקנאים בהם, התנודרות ולעג שאננים (תהלים מ"ד מ"ז). האשורים והבבלים לא התיחסו אל ישראל כאופן יותר רע מאשר אל שאר העמים, שנכבשו על ידיהם. אין איזו הטעמה כתנ"ך, שהשמרותיהם היו מכוונות נגד היהדות. מסופק הנני, אם הכת הקטנה שד מעריצי האחדות האלקית היתה נכרת לנכרים, בעוד שכלל ישראל היה שקוע בעבימות ארמית. העם הפשוט לא היה נבדל אז הרכה משאר אחיו בני עם. להלכוד מעבר לפרת לא היה עם ישראל שונה מעמון או מואב או אדום. יחס אחר היה בין ישראל לפרס. לדאבון הלב יש מהתקופה החשובה הזו, אשר בה התגבשה היהדות, רק מעט מאד. יודעים אנו שהאחשדרפנים הפרסים לחצו את היהודים¹⁾, אבל זאת רק דרך כללי, ידוע לנו יחסו המלא שנאה של כנוס ידועות מפורשות רבות כאלה אין לנו. אבל הרכה זכרונות בלתי כרוים ע"ד רשעת הפרסים נמלטו. ס' אסתר, יהי זמן חבורו איזה שיהיה, בכל אופן הוא מורה אותנו, איזה ציורים שוררו בתוך העם ע"ד ממשלת הפרסים. כעין זה במקצת הוא ס' טוביה עד היסטורי. המישורת הסיבילינית²⁾ נבאה, שבימות הפרסים יתהוו כל הרברים הרעים, מלחמת, שפיכת דמים, קטניות וכו'. מצב היהודים תחת שכט האחמנידים אינו מעורר קנאה. בכל זאת כחין במובן הרחב לא היה בודאי. מספר היהודים לא היה עיד רב בזמן ההוא והיו בטלים במרחב הכביר של מלכות תבל הפיסית. סצתם חיו חיי השקט בתוך עבודת נמלים בזוית פעישה בדרום ארם והשאר התקיים בלי חיים מבושאים קיום צמחים כבבל ומדי. צרך כלכלי, מדיני או דתי לא היה מורגש כלל, למען הביע את האיבה המיחשה נגד העם, העמל להחזיק

1) Oraculum Sibyll. IV 67 sq.
2) Ios. c. Ap. I. 22.

את צורתו השמית עם כל פרטי קויה ומתנגד לכך שנוי זר, העמל לנתק כל קשר חכתי-משפחתי עם מי שאינו מתחבר אליהם בכל מהותו הנופנית והרוחנית. שאיפות פוליטיות היו אז רחוקות מן הגולים, עשר לא היה חלקם של עובדי אדמה, והשפעה רתית, התרחכות כנגד חוץ. היתה עוד אז נמנעה, כנסת ישראל היתה עוד עסוקה בכיתה, למען בסם את רעיוניה, באותו חבר הבחורים, שלמען אידיאל דתי זנחו את כרמיהם ושרמותיהם, להרחיק נדוד עד הירדן וקתחיל שם ביגיעה ועמל הבל מן המסד. כנסת ישראל היתה עוד עסוקה למען פרסם בעזרת חבר כחורים, את השקפתה על העולם ודעת החיים שלה. בתוך שרידי בני ישראל, שנשארו ע"י נכוכדראצר בא"י כעוד התמידו כמו לפנים לעבוד לפולחניהם הקדמונים, המעשה היחירי הטוב, שפעלו הפרסים לישראל, היא שיבת ישראל על ידי כורש. אבל גם פעולת עזר הזו נתנת להתבאר, שהיתה בלי איזו חבה לנו. לא אפנה להשערת כמה מלומדים מודרנים, שכל עלית זרובכד בעזרת כורש. היא ילדת הרמיון של סופרים מאוחרים. שבקשו לתת ליסוד בית שני, שהיה נשנא ע"י שכניו ובפרט ע"י השומרונים, הסכמתו של איזה מושל סדמון, אחרי כבלו טענות ובתבי אשמות. אבל עורה כזו, יכולה להיות רק צעד מקמי מחוכם של מושל ערום. כורש היה פורץ חדש, לממלכתו לא היה אותו הזוהר העתיק, האוצל כח התמדה לדינסטיות של מושלים גרפים, הוא היה אדם חדש" כמו שאומר בן לציון, שום קשר לא חבר אותו עם הארצות שכבש. על כן היתה נחיצות לבדות איזו מסורה, המחזקת את אשיות הממלכה, למצוא איזו חכה מעולה, מושכת עמים. כורש מצאו חכה כזו והיא קנאה גדולה לפולחנים נשכחים. בתור מחדש העבר, בתור המחזיר את עבודת הדת לישנו הקדמוני, הנראה לכל כניגב ומפואר ואדיר הרבה יותר מן ההוה העכור והמסכן, קנה לו כורש את לבות העמים, ונראה להם כשליח אלים, המנער את החלודה, הרבוב והעפוש ממדשי פדם ומובן לחדש את עת זהב, שהזהירה אז כימים ההם, כשעבדו עוד במקדשים ההם. כן חדש כורש את עבודת מרודך בבבל והעריצוהו בעבור זה יושביה יחד עם כל כת הכרמים, וכן גם הרשה כורש לקומם את המקדש היוושלמי הנהרם, וגם לא החטיא את המטרה. יכול להיות, שעוד מטרה מדינית היתה לכורש, מלבד שאיפת ההסתדרות הזו, הוא בקש לפכוע לו סמוך לארץ חם אויבתו ישוב של נתינים נאמנים לו כנפשים.

אם עוד היה לכורש גורם דתי, שראה בדת ישראל, אמונה קרובה לדתו המזרדית וע"כ התכוון לתת לה עמדה נכונה ואפשריות של התפתחות בריאה. הוא יותר מספק, כי עוד שאלה גדולה הוא אם בכלל לפני דרויש היתה קימת כבר דת זרתוסטרה. דרמשטטר סבור, שכל תורת אוסמה, לכל הפחות בצורתה ההיסטורית הוא מאוחרת מן התאוזופיה של פילון האלכסנדרני והושפעה על ידיה. ואף אם נקדים אותה לפני דרויש, אין איזו ראיה, שדת האמנושים היתה דתה הרשמית של פרס ומלכיה העריצו את אהורה. יש הרבה ראיות מדברות נגד זה. (מישעיה מ"ה י"ב אמר ה' לכרש... יוצר אור ובורא חשך" אין ראיה מכריעה). ככל אופן, אף מעט הטוב הזה, שהיודות לתנאים מלכותיים ומדיניים בא ע"י ברש לישראל, לא התמיד ימים, אחר כורש נפסק כל חוט של ידידות בין ישראל למושלי פרס.

גסימת הממלכה הפרסית האריכה ימים מאד. בנקל לכד אותה שרביטו של המקרוני עז הרוח. פרס נכנעה למשמעת זרים. אבל כח לכס שד אנשי מלחמה לא ככה. תחת הסלוקידיים בשנת רנ"ז לפני הספ"ג. נשא שכט פרסי, הפרתים, ראש ופרס וככל השליכו מעצמם עור זרים. אז היו הארצות מעבר לנהר פרת חששות ולא הכניסו עוד את ידיהן בככלי ברזל של לוכדים. פרס היתה המושלת ומתרה אלת השמש של האירנים היה האל העליון של הארזידיים, פרס שחקה לכל הלוכדים התקפים. שהגינו עליה, היא הגדילה עד שרי הצבאות של רומי האדירה, שנפלו לפי חרבותיה המהוללות. פרס התנגדה לרומי ופרס הכחיזה את מיטב חילותיה של מכלי ישראל, של שורדי המזרח. של עוקרי שרשי סיום היהדות. הצד הזה הישביע ענג את היהודי דעתו נחה לראות מסלת מחריבי ארצו ושורפי ביתו.

היהודי הנאנה תחת שוט הפרוקורטורים וההנמנים אהב את הפרסים ואת המדים (ברכות ח:). הם הזכירו לו את חילותיו שד בית דוד (פרושין ע"א.), כי אין לך כנורה כנכורה של פרס (אדר"ג פכ"ח) פרס נמלה מ' הכים נכירה (פרושין מ"ט:), ליום הגדוק והנורא צפה היהודי, שרפרסים יפרצו מערבה ואדום תפול ביד פרס (יומא י') ובכל ארון שנא"י יאכל סוס מדי תכן (סנהדרין צח:). ואז כשזכה לראות סוס פרסי קשור בקברי א"י, נוכל לצפות להגדו של משיח (שדשי"ר פ"ה י'). ואז תפול רומי, מוצצת לשד אסיה, עושקת וגוזלת ברשעה קרה ומחושבת, והעולם ינאל. משיח ימצא כבר את העולם מוכן לו. באמת במשך ההיסטוריה, הביאו הפרסים תועלת רבה ליהודים. לזכר מלחמות הפרתים נגד אנטינוס לא היו החשמונאים מספיקים להשתחרר ולהגן בער דתם, את אנטינוס החשמונאי הושיבו הפרסים על כסא ישראל, נגד הורקנוס רפה הרוח ואנטיפס האדומי.

כא"י חככו ישראל את הפרסים. איך במציאות התיחסו הפרסים בארצם לישראל, נעלם ממנו. אין לנו דוקומנטים מן הימים ההם, מבראשית זמן החשמונאים וידעים אנו, שנדרו הרבה יהודים מכלל לגליל והתישבו שם. קצת תנאים היה מוצאם מעבר לנהר פרס, הלל ר' נתן נחום המדי וכו'. ידעו היהודים, שרובות מאחיהם נמצאים מעבר לפרת³⁾ אבל לא יותר. היה להם במלכות פרס גם ראש גדלה, דבר שאינו מראה כלל על יחס של אהבה. אנשי הרמיון שנא"י יצרו להם רקמת בדותות נפלאה ע"ד היהודים שתחת כנפי הפרסים. היו חולמים, שהיהודים חיים שם בארץ שלא עבר בה עוד רגל איש, היהודים האלה באו שמה דרך פרת וכעכרם נפרעו המים ועמדו כמו נד, הייהם הם חיי שלום (ס' עזרא הרביעי י"ג למ' מה). בדעתם שיהודה ובנימן הם השכמים היושבים בא"י בכית שני, חשבו, שיהודי פרס המוצלחים האלה הם עשרת השבטים. ברוך כותב אגרת לט' וחצי שבט ומסורה לנשר ומצוה לו שלא ינוח עד יעבור המים האדירים של פרת (חזון ברוך הסורי ע"ז י"ט). ככל אופן, איך שהיו זכויותיהם וחרותם, היו יהודים בכל צבור הגון ונהדר. כשלישים שנה לפני הרבין בקשו חונאי וחנלאי ליסד שם ממלכה יהודית⁴⁾, תוצאות ההתקוממות הזו היו מעציבות, אבל בכל זאת לא נשארה בלי רושם. בחזון יוחנן (מ"ז י"ב) יש: כשיבא משיח, יוחרב הנהר הגדול נהר פרת, למען תהיה מסלה למלכים אשר ממזרח השמש. מספר הבשורה הנצרית השתמש בהרושם הגדוק שעשתה השמועה שכאו ג' אמנושים ממזרח השמש להשתחוות למשיחו (מתי כ"ב). שלשת האמנושים אלה המה ג' מלכים, שלכבודם עורכים הנצרים עד היום חג, ומצוין בהם על מכבי היהודים אשר מעבר לפרת⁵⁾. למען קעקע את העדות הנצרית הזו, אמר ר' ע' שאין עשרת שבטים עתידים לחזור (סנהדרין ק"ג) או יותר שאין להם חק לעה"כ (תוספתא סנהדרין פ"ג). כי שערו התנאים, שי' שבטים נמצאו בארץ מדי (ספרא ויקרא כ"ו ל"ח) ושם נטמעו ביושבי הארץ (יבמות י"ז) ויהודי ככל אינם כלל מ' השכמים ואין להם כל התפארת הזו. (עזר יכא).

מאירפה לאמריקה. הפרופסור פעסענדען, שהמציא שיטה חדשה במלגרפיה בלי כרוז'ליה היא נהוגה באמריקה, דרש באספת חכמים על אדות המלגרף בלי חבור ממשי ע"י ככל, שכוננו בשנה הזאת על שפתי הים האטלנטי, לחבר את אירפה עם אמריקה. ביום שהתכונן המלגרף הזה היתה שמחה רבה בכל העולם. כי לא דבר קטן הוא, שיובלו למכור דברים ברגע אחר אל מעבר לים אויקיאנוס. כידוע יקרות עתה מאד המלגרמות מאירפה יאמריקה מפני הככל הארוך המחבר את שתי השפות על קרקע הים. ואם אפשר להריץ מלגרמה בלי כל חבור קו הכל, שעתה תולנה המלגרמות. כן אמרו אנשי המעשה, אבל החכמים ראו יותר במלגרף המחבר אירפה ואמריקה בלי ככל. הם ראו בזה שנוי סדרי בראשית, התגלות רזי עולם, בטול חוק המרחק, הסנת

3) Ios. Alft. IX.
4) I. c. XVIII 9.
5) לנו כרוז ששלשה המלכים הם הילנה המלכה הארמנית ושני כניה, שקבלו עליהם דת ישראל והאמינו גם במשיח הנוצרי. המערכת.

עס ווערט אנגענומען דאס אכאנעמענט אויף די טעגליכע צייטונג

אונזער לעבען

מיט הילף פון די בעסטע פובליציסטישע און ליטערארישע קרעפטען.

אויסער די פרישעסטע אינפארמאציע און ספעציעלע יודעות פון די ערשטע קוועלען, ערקלערט, אונזער לעבען אין ליטע-ארטיקלען און איבערזעצונגען אלע פאליטישע און געזעלשאפט-ליכע צייט-פראגען, ווי איבערהויפט אלע וויכטיגע פאסירונגען וואס אינטערעסירען דעם לעזער אלס יוד. מענטש און בירגער. פון דער גאסער, דומא וועט, אונזער לעבען, אויסער דעפעשען פון די טעלעגראפן-אגענטור, ברענגען פון איהר ספעציעלען קארעספאנדענט אין דער דומא.

טעלעגראפישע מעלרונגען און נעויע בעריכטען וועגען אלץ וואס קומט פאר אין דער דומא און צווישען די דעפוטאטען „אונזער לעבען“ און בעזונדערס אויפגעקומען צו אלע פראגען וואס עקערען זיך אין מיט יודען אין רוסלאנד און אין אויסלאנד. „אונזער לעבען“ ברענגט איהרע לעזער פיעל ליטערארישע מאטעריאל; פעליעטאנען, ערצעהלונגען ליטערארישע איבער-זיכטען, קריטיק, הומאר און דעסגלייכע פון אונזערע בעסטע שרייבער.

בעשענדיגער מיטארכייטער אין פעליעטאנען-אכטיי-לונג אין שלום-עריכס.

רעדאקטאר מ. ספעקטאר. ארויסגעבער ש. האכבערג.

אכאנעמענט-פרייז אין אויסלאנד צושיקען טעגליך:

יעהרליך 12 ר., האלביעהרליך 6.60 ר. מאנאטל. 120

צו שיקען 3 מאל וועכענטליך 2 צו נומערן:

א יאהר 9 רובל, א האלב יאהר 4.50, א פיערעל

יאהר 2.50 רובל, מאנאטליך 1 רובל.

Red. „UNSER LEBEN“ Warszawa, Wielka 39.

בקול צהלה ורנה הננו קוראים מו"מ, מו"מ! לרענו היקר מר וואָלף אלטמאן לחתונתו את מרת מלכה קנאלאך מקאלאציע. יחיאל גאלדמאן, יעקב כהן. ברגשי גיל ואהבה אנו מביעים לירידנו מר מאיר לארבערבוים מסחורניצא מו"מ לארסו את מרת באשי וואהל מפודבוש. מו"מ להויהם! שלמה זאב געלבערג, יעקב געלבערג — לכו. מקרב ולב עמוק הננו מביעים מו"מ לב"ד הנכבד מר יהודה ארי' יאקובאוויש לחתונתו את מ' דבורה קארן מטרנברונג. ראובן יאקובאוויש ורעיהו. האחים רפפורט ממאסו וויעלקיע מכריבים את מר שמואל יצחק בענרל מזאלקוועו מו"מ לחתונת בתו.

זה עתה יצא לאור ספר יקר הערך (לא נדפסו רק מועטים)

דברי ימי ישראל בתורמה

ע"פ מקורים נאמנים מכתבי-יד וספרים נדפסים מהחכם הגדול דורש קדמוניות ישורון, שלמה א. ריוואנעס מרוסשוק. גם נוספה בו רשימה מהספרים, שנדפסו בתורמה מהחכמים הגדולים ד"ר פארגעס וד"ר מארכס נ"י. — בן נמצא בתוכו הרבה מבה"י „מגן אברהם“ קונטרס השמות לר' אברהם מומאל משלאַניק (נזכר כס' כנה"ג ו"פ ועוד) בן מגלת סאראגוסא (סאראקסא) מבת"י ועוד ענינים יקרים. 234 אָקטאוויטען.

מחירו 7 בתרים, ולמו"ם ראבאט. L. Schwager & D. Fränkel Husiatyn, Oester.

גבול האפשרות, העפלת כח האדם עד מקום, שהיה מוקצה עד כה רק לכני מרום. אדם עומד בליוויפול ויודע כרגע אחד את מחשבת רעהו בכוסטון אשר מעבר לים, הדברים ירחפו באוויר כבני רשף. מה שחשבו הקדמונים לאי אפשר אף בלהשי הכשפים עושים היום בני אדם ע"פ חקים מכנים, אלקטרים ומגנטים. ואמנם אלו ירעום הקדמונים היו חושבים אותם לבשוף, למעשי שדים. אך הפרופסור הנ"ל אמר, כי השמחה מוקדמת קצת. כי לע"ע אי אפשר להעביר במלגריפה הזאת רק שלש עד שבע מלים במינוטה אחת, וביום המים רק אלף ות' מלים. א"כ לא יוול המחיר ואין לזאת כל ערך מעשי. כי גלי האלקטרון המתעוררים ע"י המכונה יתפשטו רק בדרך ישר ולא בדרך עקום כחצי עגול, כמו שהיא צורת חצי כדור הארץ בין אירפה ובין אמריקה. ועוד זאת: המלגריף כלי חבור ממי מעביר מלגרימה אחת אל כל המכונות, שהוכנו לקלוט מלגרימות כארה, ואיש איש יכול לרעה מהן סודות חברו וכל ממשלה סודות תוכל לדעת חברתה. לזה אין עוד תקנה. ובכל זאת מתרבה התשיש במלגריף הזה בכל הארצות שאינן מעבר לים.

ירידי ושב"ב מר אברהם מאיר האלפערן מברודי! להארסך עם מרת עטל יאסט מראווא רוסקא אביע לך בזה מו"מ מעמקי לבבי. מו"מ לבל קרובי! יעקב יהושע מיוועלעס — זלאַטשוב. מלבי פנימה אביע מו"מ לרעי מר יעקב הארט לארסו את מ' פייגע פילער מבראניע. אלו' ביעגעלאייזען — קאמארא.

„דאס יודישע פאלק“

דיעזער וועכענטליכער זשורנאל הויבט אן וויעדער צו ערשיינען פון יאנואר 1908.

דער זשורנאל „דאס יודישע פאלק“ — דער ארגאן פון דער ציוניסטישער בעוועגונג אין רוסלאנד — וועט אזוי ווי פריהער זיך אבגעבען מיט די יודישע נאציאנאלע אינטערעסען. זיין איינציגער ווענווייזער וועט זיין ביי דעם בעליבטען פון אלע פראגען פון יודישעם געזעלשאפטליכען, פאליטישען און עקאנאמישען לעבען — די ציוניסטישע וועלמאנשיאונג.

„דאס יודישע פאלק“ וועט אבגעבען א בעזונדער גרויסען ארט די ענינים פון ארץ-ישראל און דער אינפארמאציע פון דעם פלשתינישען לעבען. צו ריעזעס צוועק זענען איינגעלאדען געווארען ספעציעלע מיטארכייטער און קארעספאנדענטען פון די אנגעזעהענסטע שווער אין — פלשתינא.

דאס וואקסען און ענטוויקלונג פון דער ציוניסטישער בעוועגונג אין רוסלאנד און אין אנדערע לענדער, די ארכיט פון די צענטראלע אנשטאלטען פון אונזער בעוועגונג, פון זייערע קאמיסיעס און פון די ארטיגע אינסטיטוטען פון יעדען לאנד וועלען זיך אליינטיג אכשפעלען און בעליבטען ווערען אין דער „ציוניס-טישער חרָאָניק“.

וועגען די פראגען פון דער נאציאנאל-יודישער פאליטיק וועלען ווי פריהער קומען ארטיקלען פון די אנגעזעהענסטע יודישע פובליציסטען און ציוניסטישע מיהער אין רוסלאנד און אין אויסלאנד.

עס וועט פֿאַרנעמען ווערען די אבטיילונג „פון דער יודישער פרעסע“, עס וועלען אין דער צייטונג געדרוקט ווערען קריטישע מאמרים וועגען אלע וויכטיגע ערשיינונגען פון דער יודישע ליטעראטור.

אלע וויכטיגע מאמענטען פון דעם יודישען קולטורעלען לעבען און פון דער זעלבסטפערוואלטונג פון די קהלות וועלען בעהאנדעלט ווערען אין דער אבטיילונג „יודישע בראַניק“.

אים זשורנאל „דאס יודישע פאלק“ וועלען זיך דרוקען אלע אָפֿיציעלע מיטיילונגען פון דער ציוניסטישער אָרגאניזאציע, צירקולאָרען, פֿינאַנציעלע בעריכטען א. א. וו.

אין „דעם יודישען פאלק“ נעהמען אַנאָטייל אלע גרעסטע יודישע גייסטער און שרייבער. „דאס יודישע פאלק“ האט קארעספאנדענטען אין די גרעסערע פונקטען פון אלע וועלט-טיילען.

בדי צו געבען די מעגליכקייט די ברייטע שיכטען פון פאלק לעזען אינזער בלאט, האבען מיר בעדייטענד פארקלענערט דעם פרייז:

אבאָנעמענטס-פרייז: אין רוסלאנד, אויף א יאהר 3 ר"ב, אויף א האלב יאהר 2 ר"ב אין אויסלאנד: אויף א יאהר 4 ר"ב, אויף א האלב יאהר 2 ר"ב אויף אנדערע טערמינען ווערט דאס אָבנעמענט ניט אנגענומען.

די אדרעסע פון דער רעדאקציע און פון דער קאנטאר:

Redaction »Das jüdische Volk«, Wilna, Junkersky 31.

רעדאקטאר ל. ב. יפה

ערפֿאַַג גאַראַנטירט! איבערצייגען זיא זיך! פֿערבעסערונג דער שטעללונג

בוכפיהרונג (אלע מעטאדען) האַנדעלסֿ אַרעספּאַנדענץ, דייטשע שפראַכלעהרע, קויפֿמ. רעכנען, האַנדעלסֿקונדע, וואַרענקונדע, געאָ-גראַפֿיע, שענשרייבען, וועלמגעשיכטע, סטענאָגראַפֿיע (אלע סיסטעמע) א. ה. וו. קאַנן יעדערמאַן אָהנע בעזאָגן-דערע פֿאַרקעמניססע אים בדיעפֿליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.

ביי גלייכצייטיגער טיילנאָמע אן 4 לעהרפֿעכערן, סטענאָגראַפֿיע גראַמט.

Kaufmännischer Fern-Unterricht!
Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.
אָנפֿראַגען נור געגען דעמורקאָרע. פֿראַספעקטע אַ 35 העל. פֿראַכעבריעפֿע אַ 1.20 ר.
Erstes commerciales Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht
A. WEISSMANN, Podgórze-Krakau H-E.

ERSTES SPECIAL-HAUS von ECHTEN

GRAMOPHONE-PHONOGRAPHE

Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
KRAKAU und WARSCHAU
in Krakau, Grodgate 71.

עייגע אויכוואַהר פֿאַן יודישען אונד העברעאישען פֿלאַטטען. — עכטער קאַנצערט-גראַמאָפֿאָן מיט מאַרקע „שרייבענדער ענגעל“ זאַממט 10 פֿלאַטטען נור 85 פֿלאָרין. נייעמאַנר זאָל ריעזע בעסטע געלעגענהייט פֿערוויימען.
פֿריוויקוואַנטע עט הויפּטפֿערצייכניססע אויף פֿער-לאַנגען גראַמטס אונד פֿראַנקאַ.

יצא לאור ספר **תמונות וטפוסים**

מאת הסופר החביב הנודע **שבת וואלקאווסקי**

המכיל **שלשים ספורים, מחזות וציורים** מהיי היהודים בגליצא.

מחיר הספר 60 העלער במרקאות, ועם המשלוח עוד 5 הלר. להשיגו אצל המו"ל:

S. L. Deutscher, Buchdruckerei in Podgórze.
למו"ם ראבאט הגון.

יצאה לאור **„שירי ציון“**

כארבע לשונות, מחי' 50 הלר. ובחול' 60 ה.

לבין מנגינות להנ"ל לנגן ולומר 1 בתר ובחול' 1.20

— להקונה 12 אָבס. 20% רבט. — בקף מראש גם במרקאות.

Verein „Zion“, Nadwórna, Galiz.

דרינגנדרער הילפערוה!

טייערע גלויבענסכרידער!

דורך טרויריגע שיקואלשערענע זינד אייניגע ווירדיגע רוסס. פאמיליען, דארונטער האלבע-לאהטער 90 יעהריגע גרוי, אין ביטערסטע נאָט געראטען. די לאגע דיעזער אינגליקליכען אייט גרעסליך; אָהנע קליירונג, אָהנע נאָהרונג. דער אונטערצייכענעטע האט זיך פֿאַר אייניגען וואָכען אן אָרט אונטער שטעללע פּערזענליך פֿאַר דער שרעקליכען טרויריגען האַגע איבערצייגט, וועלכע אללער בעשרייבונג שפּאַטעט. — דיעזער ערשייטערנדע פּאַלל ווירד פֿאַר דעם אָרטראַב-בינער מיט דער איבעראיינשיממענדיגער דרינגענ-דען ביטטע דאָרגעשטעללט, מאָן מאַגע זאָלינגען פֿעראַנשאַלטען

עבור מחית נפשו העמוסים ברענע עלי הוצות צור עררעטונג דער פאמיליען, די פאר הונגער פערשמאכטען אויף דען שטראסען. עס ערגעהט דאָהער אן אללע ערלע מענשען די דרינגענדיע ביטטע; העלפעט דיעזען אָרמסטען דער ארמען. דער ווינטער ברייכט העראן, לאסעט דיעזע אינגליקליכען פאמיליען ניכט אונטקאמען!

והמרחם ירחם מן השמים

שפענדען ווערען עפענטליך קייטירט.
H. S. Gelbart, Kantor, Goch (Rheinprovinz).

דחתונה ולמשתה.

המפורסד-הראוי הנודע הפיטן והמציא חיים יוסף באקסענבוים, מהבר הרבה שירים ליריים, נודע בתור בחדן מודרני, אשר הוא כבר בתו כחוגי משפחות חסידות ואריסטוקרטיות לרצון כל שומעיו, מתרשה כזה להודיע, כי סוכן הוא לכל קריאה על שמחות ומשתאות. ואחראי הוא אשר כל שומעיו יפיקו רצון. בידו יותר מכאה מכתב-תורה ותהלה מגדולי ישראל.

תשלומין כפי השוואה.

J. Boxenbaum, Volksdichter
Kolomea.

כשר לפסח

גאנזע-פעטט

ראַהעם אונר געקאכטעס פֿערווענדעט מעגליך פֿרישעס

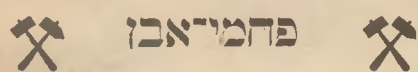
Juda Zins in Husiatyn (Galizien).

פרייעז אונר הכשרים מהרבנים הגאונים מבערוזאן מפרעמיסלא ומסטרי זענדע אויף פֿערלאנגען.

הנני רוצה לקבר

אל ביתי איזה נערים ולשקוד אתם הן בלמוד תורה"ק בג"ף והן בלמודי החכמית והלשונית העורות נשגבות מאנשים רמי המעלה בכל עת תחת ידי. אדרסה:

Rabb. Dr. Daniel Fink, Berlin, N.
Auguststrasse. 63

פחמיראבו

ממכראות אשר בפרוסיה משח

D. Goldstein, Oswiecim.

רוסישער מהעע

פֿאַן 4 ביז 10 קראָען פֿער קלאָ בייא
Apermann, Brody
Postfach 25.

Wyd.: | Naffali Hof.
S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukem S. L. Deutschera w Podgórze

גמרנו בבית הדפוס הם' המפואר

דבר יום ביומו.

יכיל לכל יום ויום מימי השנה דברים השוים לכל נפש.

תיבן החיבור הוא:

- (א) לידע כל ימי החגשים באיזה יום מימי השבוע יכול לחול ובאיזה לא יחול לעולם.
- (ב) לכל יום ויום דברי תורה השיוכים ארזו המושכים את הלב ונחוצים לכל רב, דרשן ומגיד.
- (ג) מאורעותיו ותולדותיו של כל יום ויום מה שנעשו ונולדו באותו היום הנוגע לאחינו ב"י עד העת האחרונה, בדרך אשר סלל הגאון יעב"ץ ז"ל בסדרו.
- (ד) ימי פטירת רבנים מגדולי ישראל עד שנת הרמ"ו ומביא הרבה דברי תורה מהם.
- (ה) מראה מקום לשאר חבוריו המדברים מיום המדובר בו.
- (ו) מסגולת חודש זה, צרופו, שבטו ומזלו.

מאת הרב הדרשן ר' חיים קנאללער נ"י מפרעמישלא

בעהמ"ם דרשות פרי חיים, הוספות פר"ח לררשי רמ"ץ, ביאור פר"ח לחמש מגלות, כבוד חכמים על הורה, בן חלד על מאמרי רבב"ח ואחד השיחים על וזכחו ריב"ל עם סבי רב"א הנדפסים, ומהם אשר נדפסו שנית.

חלק ראשון לימי ששה חדשי הקיץ מניסן עד ראש השנה יכול 240 עמורים נמצא בבית מסחרנו ומחירו 1 K, למו"ם ראבאט בנהוג.

Amkraut & Freund, Przemyśl.

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686.228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 " 176,528.370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 " 30,748.986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz K. 2,215.336.— | " 13,934.003.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividenden " 11,718.647.— | "

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:

- 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
- 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklarationen enthält;
- 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterliegen keinen besonderen Prämien;
- 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen;
- 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien

Sigmund Gleitzmann, Krakau

Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

מודעה נחוצה לעוברי אורח.

אתכבר בזה להודיע לכל הניסעים הנכבדים, כי העתקתי את בית מלוני, שה' לי עד בזה ברחוב מנישא, לביתי העומד ברחוב דאבראמילער-שמיראסע נומר 3 אם מהאָר ומיום 4-מען נאָוועמבער הבע"ל יהי או"ה בית-מלוני שמה, פתוח כחדרים יפים ומרווחים נחמדים למראה, וארוחת ארוחת המיד, הה' ערוכה לפני כל העוברים ונוסעים דרך עירנו, במאכלי מעדנים ובכל מיני משקאות היותר טובים, ערכים לחיד טועמם, בנקיזן גדול ובהכלית הכשרות, כאשר יעידון ויגידון עלי האורחים הנכבדים בעצמם, אשר כבר בקרו אותי עד היום, ואשר יבקרוני הלאה ברצות השם, והנני עומד הבן בכל עת לשרת זה כל הבאים תחת צל קורתך על צד היותר טוב ובאיפן היותר מיעיל.

משה ראטהמאן, האטעל עז רעסטידאציאן

פרעמישלא, דאבראמילער-שמיראסע 3.

כתובת:

M. Rothmann, Przemyśl, Dobromilerstr. 3

Hotel & Restauration.

ערשטע קראקויער מיט עלעקטרי-שער קראפט בעטריעבענע

כשרה כשרה

דאמפדזעלבווארען

פאבריק

מיט דען בעסטען פאָרענסטען מאשינען, ערצייגט שענע פרימא סאלאמי וועראנעזער, ברוסט שינ-קען, קרענווירסטעל א. ו. ו. פֿער-זעהען מיט הכשר של הבר"צ רפה, עטפיעהלט צו בילדינסטען פרייווען.

אויף פערלאנגען ווירד פרייז-קוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

Emanuel Glaser

KRAKAU, Brzeźno-Ciała 8.

העומר!!

קבץ ספרותי-מרעי י"ל בא", כבר הופיע ב' החלקים של הברך הראשון

מחירם: 4 60 קר. עם פארמא 4.90 קר. להשיגם אצל:

M. Ehrlich, Podgórze, Salinarna 5.

די נייעסטע ביכער!

- 30 די יודישע אוצרות, רבניצקי
- 15 שטרייקס, זיער בעדייטונג און נוצען
- 40 שטוטט. קאנגרעס און זיינע פראבלעמען
- 1.30 די יודישע ארכיטעקט אין רוסלאנד
- 60 הערשעלעס ארכיטעקט-ליעזער
- 3.— מענדעלע מ"ס ויבילעאום אויסג. I באנד
- 30 געדאנקען און מאָטיווען
- 10 וואס און אוינס רער יוד. ארכיטעקט
- 90 גאט פון נקמה, דראמא, אש
- 90 משיחים צייטען, דראמא, אש

גאט, מענש און טייוועל, דראמא, גארדין 1 25
צו בעקומען אין דער ביכער-אגענטור פֿון:

M. Ehrlich, Podgórze, Salinarna Nr. 5.

מכתבים ללמד

ערבתי לי שיטה שלמה ומסוימה להורות תלמידים את השפה העברית מרחוק עפ"י מכתבים. המתלמידים יוכלו לרכוש להם את השפה על נקלה ולבוא בה לידי שלמות בכל מקצועותיה, בדקדוק, בכתיבה, בקריאה ובדבור. פרוספקט חנם. מכתב לדוגמא חצי הכתר במרקאות.

שבת ויאלקאוסקי.

Krakau, Miodowa 9.

לזרזים בול.

בבר ההפרסמו בעולם הנורי הברזל שרי להממנה חמין לשבת במעט נחלי עץ, המחזיקים חים לשלושים שעה. יען רבה עתה מחורה מיכנה, הנני פוכר הנורים באלה כו קדירות בעלות 3 ליטר (ב' לחלב ד' לבשר, כ"א לבדו) בעד 10 בתרים, תחת שה' מחיר הנור כזה עד כה 14 בתרים. כל הקורם חכה ואח"כ ישוב המחיר כבראשונה. המשלוח נגד שלישי המחיר מראש והשאר נאכנאהמע.

RUBIN PERLBERGER

Myślenice—Galizien

Tscholent-Üfen Fabrikant.